

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Δέκατος Συνδρομή ἰτησία: Ἐν Ἀθήναις φρ. 10, ἐν ταῖς ἱπαρχίαις φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. - Αἰ συνδρομαὶ ἄρ- 26 Ὀκτωβρίου 1880
χονται ἀπὸ 1 ἰανουαρίου καὶ τοῦ ἴτους καὶ ἵνα ἰτησία - Γραφεῖον τῆς Διοικήσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

Ἐπειδὴ εἶν' ἐνδεχόμενον νὰ διακοπῇ κατὰ τὰ τέλη τοῦ ἔτους ἡ ἐκδοσις τῆς Ἑστί-
ας, γνωστοποιεῖται πρὸς τοὺς ἐν ταῖς ἱ-
παρχίαις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ συνδρομητάς
αὐτῆς, ὅτι συνδρομαὶ διὰ τὸ ἔτος 1881 δὲν
εἶνε δεκταὶ πρὸ τῆς 1 προσεχοῦς Ἰανουα-
ρίου.

Σφραγὶς τῆς

Γεν. Διευθ. τῶν τακτικῶν Ἑλλην. στρατευμάτων
ἐπὶ ἐπαναστάσεως.

Τὸ πρωτότυπον τῆς ἀνωτέρω σφραγίδος, ἀνηκούσης, καθὼς
ἐπληροφορήθημεν, τῷ ἐπὶ ἐπαναστάσεως ἀρχηγῷ τοῦ τα-
κτικοῦ στρατοῦ τῆς Ἑλλάδος ἀειμνήστῳ στρατηγῷ Φαβιῇ,
εὑρίσκεται ἐν τῇ πλουσίᾳ συλλογῇ νεοελληνικῶν νομισμά-
των καὶ νομισματοσήμεων τοῦ κ. Θ. δὲ Χελιδρίχ. Σ.τ.Δ.

ΑΝΕΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

[Μυθιστόρημα Ἐκτορος Μαλὸ βραβευθὲν παρὰ τῆς γαλ-
λικῆς Ἀκαδημίας. Μετάφρασις Α. Ρ. Ῥαγκαβῆ].
Συνήχ. καὶ τέλος· ἰδί ἀριθ. 667.

ΚΓ.

Ἐν οἰκογενείᾳ.

Τὰ ἔτη παρήλθον, πολλὰ ἀλλὰ βραχέα, διότι
συνέκειντο ἐξ ὥραίων καὶ εὐτυχῶν ἡμερῶν.

Κατοικῶ ἤδη τὴν Ἀγγλίαν, εἰς Μίλλιγαν-Πάρκ,
τὸ κτῆμα τῶν προπατόρων μου.

Τὸ παιδίον τὸ ἄνευ οἰκογενείας, ἄνευ στηρίγ-
ματος, τὸ ἐγκαταλειμμένον εἰς τὸ πέλαγος
τῆς ζωῆς, καὶ παραρριπτόμενον εἰς τὰς ἰδιοτρο-
πίας τῆς τύχης, τὸ ἄνευ φάρου νὰ τὸ καθοδηγή-
σῃ, ἄνευ λιμένος καταφυγῆς νὰ τὸ δεχθῇ, αὐτὸ
ἔχει ἤδη οὐ μόνον μητέρα καὶ φίλτατον ἀδελφὸν
ὅφ' οὗ ἀνταγαπᾶται, ἀλλὰ καὶ προγόνους, οἵτι-
νες ἀφῆκαν καὶ ἐντιμον ὄνομα εἰς τὸν τόπον, καὶ
οὐ μικρὰν περιουσίαν.

Τὸ πάμπτωχον παιδάριον, τὸ τόσας νύκτας
κοιτῶν ἔχον τοὺς ἀχυρῶνας, τοὺς σταύλους, ὅ-

ΤΟΜΟΣ Ι΄ - 1880

παιθρον γωνίαν δάσους, εἶναι ἤδη ὁ κληρονόμος
ἀρχαίου πύργου ἱστορικοῦ, ὃν ἐπισκέπτονται οἱ
περιηγηταί, καὶ ὅστις συνιστᾶται ὑπὸ τῶν ὀδη-
γούντων τοὺς ξένους βιβλίον.

Περὶ τὰς εἴκοσι ὥρας πρὸς δυσμὰς τοῦ μέρους
ὅπου ἐπεβιβάσθη, ὅτε κατεδιωκόμην ὑπὸ τῆς ἀ-
στυνομίας, ἐγείρεται ἡ ἀγροικία αὕτη ἐπὶ τῆς κλι-
τύος κοιλάδος συμφύτου, καὶ τοι τῇ θαλάσῃ
γειννιζούσης. Ἰδρύται δὲ ἐπὶ φυσικοῦ ἀνδῆρου,
καὶ ἔχει κυβικὸν τὸ σχῆμα, καὶ ἀνὰ ἓνα πυργί-
σκον εἰς ἐκάστην γωνίαν. Τὰ δύο πρόσωπα, τὸ
μεσημβρινὸν καὶ τὸ δυτικόν, καλύπτουσι στερά-
ναι γλυκίνης καὶ ῥόδων ἀναρριχωμένων· τὰ δὲ
πρὸς βορρᾶν καὶ ἀνατολὰς καλύπτονται ὑπὸ κισ-
σοῦ, οὗ οἱ κορμοὶ ἔχουσιν ὅπου ἐξέρχονται τῆς γῆς
πάχος ἀνθρωπίνου σώματος, μεγάλην ἐλέγχον ἀρ-
χαιότητα, καὶ ἀπαιτεῖται πᾶσα τῶν κηπουρῶν
ἡ φροντίς καὶ ἡ ἐπιστήμη, ἵνα μὴ ἡ φυτικὰ αὐ-
τῶν εὐρωστίᾳ καλύπτῃ ὑπὸ πράσινον μανδύαν τ'
ἀρχαυοργήματα καὶ ἄλλα γλυπτικὰ ποικίλματα
τῶν λευκῶν λίθων, οἵτινες κοσμοῦσι τῶν παραθύ-
ρων τὰς κορωνίδας. Περικυκλοῦται δὲ ὑπὸ λίαν
εὐρυχωροῦ παραδείσου, ἀρχαῖα ἔχοντος δένδρα, ἃ
οὐδ' ἡ ψυχὴ οὐδ' ἡ ἀξίνη ποτὲ ἐβεβήλωσε, καὶ
διαβρομένον ὑπὸ διαφανῶν ῥυακίων, ὧν τὰ ὕδατα
διεκτεροῦσι πράσινον πάντοτε τὴν χλόην αὐτοῦ.
Εἰς μικρὸν ἄλσος σεβασμίων πετελεῶν ἔρχονται καὶ
διανυκτερεύουσιν αἱ κορώναι, διὰ τῶν κρυγῶν
αὐτῶν τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος ἀναγγέλλουσιν τῆς
ἡμέρας.

Ταύτην τὴν ἀρχαίαν ἀγροικίαν τοῦ Μίλλιγαν-
Πάρκ κατοικοῦμεν οἰκογενειακῶς, ἡ μήτηρ μου, ὁ
ἀδελφός μου, ἡ γυνή μου καὶ ἐγώ.

Πρὸ ἐξ μηνῶν, ἀφ' ὅτου εἴμεθα ἐνταῦθα, πολ-
λὰς ὥρας διέρχομαι εἰς τὸ ἀρχεῖον, ὅπου διατη-
ροῦνται τὰ ἔγγραφα, οἱ τίτλοι τῶν ἰδιοκτησιῶν,
τὰ διπλώματα τῆς οἰκογενείας. Ἐπὶ μεγάλῃς
δρυτίνης τραπέζης, ἣν τὰ ἔτη ἔβαψαν μελανὴν, κε-
κυφώς, γράφω ἐπιμελῶς· ἀλλ' οὔτε εἰς τῶν τί-
τλων, οὔτε εἰς τῶν διπλωμάτων τὴν ἔρευναν ἐ-
πιμελῶς ἀσχροῦμαι, ἀλλὰ τὸ βιβλίον τῶν ἀνα-
μνήσεών μου ἀναδιδῶ καὶ διατάττω.

Ὅθ' βαπτίσωμεν τὸ πρῶτον παιδίον ἡμῶν, τὸν
υἱόν μου, τὸν μικρὸν Ματτίαν, καὶ ἐπὶ τῆς βα-
πτίσεως θέλω ὅλοι οἱ φίλοι τῶν δυστυχῶν ἡμερῶν
μου νὰ συνέλθωσιν εἰς τὸν οἶκον τῶν προγόνων
μου, καὶ εἰς ἕκαστον θέλω νὰ προσάγῃ τὴν δι-

ήγησιν τῶν συμβάντων ὧν μετέσχον, εἰς ἐνδειξιν εὐγνωμοσύνης δι' ἣν μοι παρέσχον βοήθειαν, ἢ δι' ὅσην ἐπέδειξαν ἀγάπην πρὸς τὸ πτωχὸν ἐγκαταλειμμένον παιδίον. Ἄμα τελειῶ ἐν κεφάλαιον, τὸ πέμπω εἰς Δόρσεστερ, εἰς τοῦ λιθογράφου, καὶ σήμερον περιμένω τ' αὐτογραφικὰ ἀντίτυπα τοῦ χειρογράφου μου, ἵνα δώσω ἀνὰ ἓν εἰς ἕκαστον τῶν προσκεκλημένων.

Ἡ συνάθροισις αὕτη ἔσται χαρὰ ἀπροσδόκητος ἐπίσης διὰ τὴν γυναικά μου, ἥτις θὰ ἴδῃ τὸν πατέρα, τὴν ἀδελφὴν, τοὺς ἀδελφούς, τὴν θείαν της, ὅπως ἀπροσδοκῆται. Μόνοι ἡ μήτηρ καὶ ὁ ἀδελφός μου γνωρίζουσι τὸ μυστικόν. Ἄν δὲν ἐπέλθῃ τι νὰ ταράξῃ τὰς προθέσεις μου, ὅλοι θὰ κατοικήσωσιν ὑπὸ τὴν στέγην μου, καὶ θὰ ἔχω τὴν ἀγαλλίασιν νὰ τοὺς ἴδω περὶ τὴν τράπεζάν μου.

Εἰς μόνος θὰ λείπῃ ἐκ τῆς ἐορτῆς ταύτης· διότι, ὅση καὶ ἂν εἴναι τοῦ πλούτου ἡ δύναμις, δὲν δύναται ν' ἀποδώσῃ τὴν ζωὴν εἰς τοὺς ἀποθιμνόντας. Φίλτατε γέρον μου κύριε! Ἦδὼν εὐδαιμονίαν θὰ ᾔσθηνόμην ἂν μ' ἦτο δεδομένον νὰ ἐξασφαλίσω τὴν ἀνάπαυσίν σου! Ἡθέλησεν ἀποθέσει τὴν πίδακα, καὶ τὴν προσθήκην, καὶ τὸν ἐπενδύτην τοῦ κατυφῆ, καὶ δὲν θὰ ἐπανελάμβανες πλέον τὸ αἰώνιον σου. «Ἐμπρός, παιδί μου!» Ἦρξας ὑπὸ πάντων τιμώμενον θὰ σοὶ ἐπέτρεπε νὰ ἐγείρῃς τὴν ὠρίαν λευκὴν κεφαλὴν σου, καὶ ν' ἀναλάβῃς τὸ ἀληθὲς ὄνομά σου. Βιτάλης, ὁ γέρον ἀλήτης, θὰ ἐγένετο πάλιν ὁ περίφημος ἀοιδὸς Κάρλος Βαλζάνης. Ἄλλ' ὅτι ὁ ἄσπλαγχνος θάνατος δὲν μοι ἐπέτρεψε νὰ πράξω ὑπὲρ σοῦ, τὸ ἔπραξα ἂν ὑπὲρ τῆς μνήμης σου, καὶ εἰς τὰ Παιρίσια, εἰς τὸ κοιμητήριον τοῦ Μονπαρνάς (τοῦ Παρισαίου), τὸ ὄνομα Κάρλος Βαλζάνης ἐπεγράφη εἰς τὸν τάφον, ὃν ἡ μήτηρ μου κατ' αἰτησίην μου σοὶ ἤγειρεν· ἡ δὲ χαλαρὰ προτομή σου, χαρὰχθεῖσα κατὰ τὰς εἰκόνας σου, αἵτινες εἶχον γραφῇ ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς περιωπῆς σου, ἀναπολεῖ τὴν δόξαν σου εἰς τοὺς χειροκροτήσαντάς σε ποτὲ θαυμαστάς σου. Ἀντίτυπον τῆς προτομῆς ταύτης ἐχρῆθη δι' ἐμέ. Τὸ ἔχω ἐδῶ, ἐμπρός μου, καὶ ὅτε ἔγραψον τὴν διήγησιν τῶν πρώτων χρόνων τῶν δοκιμασιῶν μου, καθ' ὅσον αἱ περιπέτειαι τῆς τύχης μου ἀνεπτύσσοντο, ἐζήτουν συνεχῶς οἱ ὀφθαλμοί μου τοὺς ὀφθαλμούς σου. Δὲν σ' ἐλησμονήσω, καὶ ἔσο πεπεισμένος ὅτι ποτὲ δὲν θὰ σὲ λησμονήσω. Ἄν ἐπὶ τῆς ἐπικινδύνου ἐκείνης ὑπάρξῃς παιδίον ἐγκαταλειμμένου δὲν ἐσφάλην, δὲν ἔπεσα, εἰς σὲ τὸ ὀφείλω, εἰς τὰ διδάγματα, εἰς τὰ παραδείγματα σου, γέρον κύριε καὶ διδάσκαλέ μου! Εἰς πᾶσαν ἐορτὴν ἡ θέσις σου εὐλαβῶς θὰ σοὶ φυλάττηται. Ἄν σὺ δὲν μὲ βλέπῃς, ἐγὼ θὰ σὲ βλέπω.

Ἄλλ' ἰδοὺ, ἡ μήτηρ μου προκύπτει εἰς τὴν ποικίλῃν στοάν μου. Ἡ ἡλικία δὲν ἀπέσβεσε τὸ κάλλος της, καὶ τὴν βλέπω σήμερον τοιαύτην οἷα μοι ἐφάνη τὸ πρῶτον, ὑπὸ τὸν ἐξώστην τοῦ Κό-

νιου, ἔχουσιν εὐγενῆ τὴν ὄψιν, καὶ πλήρη ἀγαθότητος καὶ γλυκύτητος. Τὸ κάλυμμα δὲ μόνον τῆς μελαγχολίας, τὸ καλύπτει τότε τοὺς χαρκατηράς της πάντοτε, ἥρθη ἡδὴ ἀπ' αὐτῶν ἐντελῶς.

Στηρίζεται εἰς τοῦ Ἀρθοῦρ τὴν βραχίονα· διότι δὲν βοηθεῖ σήμερον πλέον ἡ μήτηρ τὸν υἱὸν ἀσθενῆ καὶ κλονιζόμενον, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας, ὁ υἱὸς ἔγινε νεανίας ὠραῖος καὶ εὐρωστος, δεξιὸς εἰς πᾶσαν σωμαστικὴν, κομπὴς ἐμπότης, βωμολόος ἐρέτης, ἄτρομος θηρευτής, καὶ αὐτὸς ἦδη μετὰ περιπαλοῦς μερίμνης ἔδιδε τὴν βραχίονα εἰς τὴν μητέρα του· διότι, παρὰ τὴν πρόγνωσιν τοῦ θείου μου κ. Τζέιμς Μίλλιγαν, τὸ ὄνομα ἐτελέσθη, καὶ ὁ Ἀρθοῦρ ἔζησε καὶ θὰ ζήσῃ.

Εἰς ἀπόστασιν δέ τινα μετ' αὐτοὺς βλέπω ἐρχομένην γραίαν, φέρουσιν τὴν ἑνδυμα ἀγρότιδος Γαλλίδος, καὶ εἰς τὰς ἀγκάλας βρέφος τετυλιγμένον εἰς λευκὸν μανδύαν. Ἡ γραία χωρική εἶναι ἡ μάνα Βαρβερίνα, καὶ τὸ βρέφος εἶναι τὸ παιδίον μου, ὁ υἱός μου, ὁ μικρός μου Ματτίας.

Ἀπ' οὗ ἀνεῦρον τὴν μητέρα μου, ἠθέλησα νὰ μείνῃ μεθ' ἡμῶν καὶ ἡ μάνα Βαρβερίνα· ἀλλὰ δὲν ἐδέχθη.

— Ὅχι, μοι εἶπε, μικρὸ μου Ῥεμὴ, ἡ θέσις μου τὴν στιγμὴν αὐτὴν δὲν εἶναι πλησίον τῆς μητέρας σου. Σὺ θὰ πρέπῃ τώρα νὰ ἐργασθῇς, νὰ σπουδάζῃς, διὰ νὰ γίνῃς ἀληθὴς κύριος διὰ τῆς ἀνατροφῆς, ὡς εἶσαι διὰ τῆς γενετῆς. Τί νὰ κάμνω πλησίον σου; Ἡ θέσις μου δὲν εἶναι εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ἀληθοῦς σου μητέρας. Ἄφες με νὰ ἐπιστρέψω εἰς Χαβανόν. Ἀλλὰ δὲν λέγω ὅτι ὁ χωρισμός θὰ εἴναι αἰώνιος. Ὁ θὰ μεγαλώσῃς, θὰ νυμφευθῇς, θὰ ἔχῃς παιδίον. Τότε, ἂν θέλῃς, καὶ ἂν ἀκόμῃ ζῶ, ἡμπορῶ νὰ ἐπανέλθω ν' ἀναθρέψω τὰ τέκνα σου. Τροφός των, ὡς ἤμην ἐδική σου, δὲν ἡμπορῶ νὰ γίνω, διότι εἶμαι γραία, ἀλλὰ τὸ γῆρας δὲν εἶν' ἐμπόδιον διὰ τὴν καλὴν ἐπιμέλειαν τῶν παιδιῶν. Εἰς τὸ γῆρας ἀποκτῇ τις πείραν, δὲν κοιμᾶται πολύ. Ἐπειτα θὰ τὸ ἀγαπῶ, τὸ παιδίον σου, καὶ νὰ εἶσαι βέβαιος ὅτι ἀπὸ ἐμὲ δὲν θὰ τὸ κλέψουν ὡς σ' ἔκλεψαν.

Καὶ ἔγινεν ὡς ἐπεθύμει ἡ μάνα Βαρβερίνα. Ὁλίγον πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ τέκνου ἡμῶν ἐστειλάμεν εἰς Χαβανὸν νὰ τὴν φέρωμεν, καὶ τότε ἀφῆκεν ὅλα, τὸ χωρίον της, τὰς ἐξῆς της, τοὺς φίλους της, καὶ τὴν ἀγγελίδα, θυγατέρα τῆς ἡμετέρας, ἵνα ἔλθῃ πρὸς ἡμᾶς εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Τὸν μικρόν μας Ματτίαν γαλακτουχεῖ ἡ μήτηρ του, ἀλλὰ τὸν ἐπιμελεῖται, τὸν φέρει, τὸν διασκαδάζει, τὸν θωπεύει ἡ μάνα Βαρβερίνα, κηρύττουσα ὅτι εἶναι τὸ ὠραιότερον παιδίον ἀπ' ὅσα εἶδε ποτέ.

Ὁ Ἀρθοῦρ κρατεῖ φύλλον τῆς ἐφημερίδος τῶν *Καιρῶν*, καὶ καταθέτει αὐτὸ εἰς τὴν τράπεζάν μου, ἐρωτῶν με ἂν τὸ ἀνέγνω. Ὅτε δὲ τῷ λέγω ὅτι δὲν τὸ ἀνέγνω, μοι δεικνύει διὰ τοῦ δακτύ-

λου ἀλληλογραφίαν ἐκ Βιέννης, ἣν μεταφράζω.

«Μετ' ὀλίγον θὰ ἔχετε ἐν Λονδίῳ τὴν ἐπισκεψιν τοῦ Ματτίαν. Ἄν καὶ ἀπαραιτήτως ἐπιτυχία ἔσται τὴν σειράν τῶν συναυλιῶν του ἐνταῦθα, μᾶς ἐγκαταλείπει, καλούμενος εἰς Λονδίον ὑπὸ ὑποχρεώσεων, αἷς δὲν δύναται νὰ παραβῇ. Σὺς εἶχον ἡδὴ γράψῃ περὶ τῶν συναυλιῶν τούτων. Ἀπετέλεσαν ζωηροτάτην ἐντύπωσιν διὰ τε τῆς δεινότητος καὶ πρωτοτυπίας τοῦ μουσουργοῦ, καὶ διὰ τοῦ ἐξαισίου κάλλους τῶν μουσικῶν συνθέσεων. Ἐν συντόμῳ, ὁ Ματτίας εἶναι ὁ Σοπίνος τοῦ βιολίου, ὁ νέος Παγανίνης».

Δὲν εἶχον ἀνάγκην ἐκ τούτου τοῦ ἄρθρου νὰ μάθω ὅτι ὁ μικρὸς μουσικὸς τῶν τριῶν, ὁ σύντροφος καὶ μαθητὴς μου, ἔγινε μέγας καλλιτέχνης. Εἶδον τὸν Ματτίαν ἀναπτυσσόμενον καὶ μεγαλυνόμενον, καὶ ἔν, ὅτε συνειργαζόμεθα οἱ τρεῖς, ἐκεῖνος, ὁ Ἀρθοῦρ, καὶ ἐγὼ, ὑπὸ τὸν κοινὸν ἡμῶν παιδαγωγόν, ὁ Ματτίας ὀλίγον πρῶτευεν εἰς τὰ λατινικά καὶ τὰ ἑλληνικά, τοσαῦτα ἦσαν αἱ πρόοδοί του εἰς τὴν μουσικὴν, ὑπὸ τοὺς διδασκάλους οὓς ἡ μήτηρ μου τῷ ἔδιδεν, ὥς εὐκολον μοι ἦτον νὰ προῖδῶ ὅτι ἡ πρόρρησις τοῦ Ἐσπινασσοῦ, τοῦ κουρέως μουσικοῦ τῆς Μένδης, θὰ ἐπληθύνετο. Ἡ ἀλληλογραφία ὅμως αὕτη τῆς Βιέννης μ' ἐπλήρωσεν ὑπερόπτου χαρᾶς, ὡς ἂν εἶχον μερίδα τῶν χειροκροτήσεων ὧν αὕτη ἦτον ἡχώ. Ἀλλὰ καὶ δὲν ἔχω τῷ ὄντι τὴν μερίδα ταύτην; Ὁ Ματτίας δὲν εἶναι ἄλλος ἐγὼ, σύντροφος, φίλος, ἀδελφός μου;

Οἱ ὀρίανθοι τοῦ εἰσι ὀρίανθοι μου, καὶ ἡ εὐτυχία τοῦ εὐτυχία μου.

Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ὑπηρετῆς μοι ἐπιδίδει τηλεγράφημα ἄρτι κόμισθέν.

«Ἰσως εἶναι ὁ βραχυτέρος, οὐχὶ δ' ὁ εὐχαριστότερος διάπλους. Καὶ ὑπάρχει εὐχάριστος; Τόσον ἀσθενὴς ἤμην, ὥστε μόνον ἐν Ῥεδ-Ἰλλ εὐρίσκω δυνάμεις νὰ σὲ εἰδοποιήσω. Συμπαρέλαβον τὴν Χριστίαν, διερχόμενος διὰ Παρισίων. Εἰς Χεγφόρδ φθάνομεν τὰς τέσσαρας καὶ δέκα. Πέμψον ἄμαξαν».

MATTIAS.

Ἀναγινώσκων τὸ ὄνομα τῆς Χριστίνης, ἔσπευα τὸ βλέμμα πρὸς τὸν Ἀρθοῦρ ὅστις ὅμως προσήλωσε τοὺς ὀφθαλμούς εἰς τὸ ἔδαφος, καὶ τοὺς ἤγειρε μόνον ὅτε ἐπεράτωσα ὅλον τὸ τηλεγράφημα.

— Μοι ἔρχεται ἡ ἰδέα, εἶπε, νὰ υπάγῃ ὁ ἴδιος εἰς Χεγφόρδ. Θὰ εἰπῶ νὰ ζευξοῦν τὴν μεγάλην ἄμαξαν.

— Ἀρίστη ἰδέα, εἶπον. Οὕτως, ὅταν ἔλθῃτε, θὰ κάθῃσαι ἄντικρυ τῆς Χριστίνης.

Χωρὶς δὲ ν' ἀπαντήσῃ ἐκεῖνος, ἐξῆλθεν εὐθύς. Ἐγὼ δὲ, στραφεὶς πρὸς τὴν μητέρα μου,

— Βλέπεις, τῇ εἶπον, ὅτι ὁ Ἀρθοῦρ δὲν κρύπτει τὴν προθυμίαν του. Τοῦτο δὲν εἶναι ἄνευ σημασίας.

— Διόλου δὲν εἶναι ἄνευ σημασίας.

Εἰς τὸν τόνον δὲ τῶν λέξεων τούτων μοι ἐφάνη ὅτι διείδον χρωματισμόν τινα δυσαρρεσκείας. Τότε ἐγερούεις, ἤλθον καὶ ἐκάθησα πλησίον τῆς μητέρας μου, καὶ λαθὼν ἐρίλησα τὰς δύο της χεῖρας.

— Φιλτάτη μητέρα, τῇ εἶπον γαλλιστὶ, — διότι τὴν γλώσσαν ταύτην μετεχειρίζομην πάντοτε, ὁσάκις ἤθελον νὰ τῇ ὁμιλῶ περιπαθῶς, ὡς μικρὸν παιδίον, — φιλτάτη μητέρα, δὲν πρέπει νὰ λυπῆσαι ὅτι ὁ Ἀρθοῦρ ἀγαπᾷ τὴν Χριστίαν. Τοῦτο ἀληθὲς θὰ τὸν ἐμποδίσῃ νὰ συνδέσῃ λαμπρὸν γάμον, διότι λαμπρὸς γάμος, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κόσμου, εἶναι ὁ συνενῶν εὐγενεῖαν καὶ πλοῦτον. Ἀλλὰ τὸ παράδειγμα μου δὲν ἀποδεικνύει ὅτι δύναται τις νὰ εἴναι εὐτυχὴς, εὐτυχέστατος, ὅσον ἐνδέχεται εὐτυχῆς, ἄνευ εὐγενείας καὶ πλούτου τῆς γυναικὸς ἣν ἀγαπᾷ; Δὲν ἐπιθυμεῖς νὰ εὐτυχῇς ὁ Ἀρθοῦρ ὅσον ἐγὼ εὐτυχῶ; Ὑπεχώρησας, ἀσθενὴς δειχθεῖσα, εἰς ἐμέ, διότι οὐδὲν δύνασαι ν' ἀρνηθῇς εἰς τὸ παιδίον ὃ ἐκλαυσας ἐπὶ δεκατρία ἔτη, καὶ δὲν θέλεις ἐπίσης νὰ ὑποχωρήσῃς εἰς τὸν ἄλλον υἱόν σου; Θὰ δειχθῇς συγκαταβατικωτέρα πρὸς τὸν ἕνα ἀδελφὸν παρὰ πρὸς τὸν ἄλλον;

Τότε μοι ἔθηκε τὴν χεῖρα εἰς τὸ μέτωπον, καὶ φιλοῦσά με,

— Ὡ τὸ καλὸν παιδίον, εἶπε, τὸν καλὸν ἀδελφόν! Ποίους ἐγκλείεις ὀπισθοῦς ἀγάπης!

— Διότι ἄλλοτε εἶχον βιασθῇ νὰ τοὺς φειδωλευθῶ. Ἀλλὰ δὲν πρόκειται περὶ ἐμοῦ, πρόκειται περὶ τοῦ Ἀρθοῦρ. Εἶπέ μοι ποῦ θὰ εὕρῃ γυναικα ἀξιαγαπητοτέραν τῆς Χριστίνης; Δὲν εἶναι θαῦμα ἰταλικῆς καλλονῆς; Καὶ ἡ ἀγωγὴ ἣν ἔλαβεν, ἀφ' οὗτου ἐπήγαμεν καὶ τὴν παρελάβομεν ἐκ Λούκας, δὲν τῇ χορηγεῖ πᾶν δικαίωμα νὰ καθέξῃ τὴν θέσιν της καὶ θέσιν διακεκριμένην ἐν τῇ ἀπαιτητικωτέρᾳ τῶν κοινωνιῶν;

— Βλέπεις ἐν τῇ Χριστίνῃ τὴν ἀδελφὴν τοῦ φίλου σου Ματτίαν.

— Ἀληθές, καὶ ὁμολογῶ ἀπροκαλύπτως ὅτι ἐξ ὅλης καρδίας ἐπιθυμῶ τὸν γάμον τοῦτον, ὅστις θὰ καθίστα τὸν Ματτίαν μέλος τῆς οἰκογενείας ἡμῶν.

— Ὁ Ἀρθοῦρ σοὶ ὁμιλεῖ περὶ τῶν αἰσθημάτων, τῶν πόθων του;

— Ναι, φιλτάτη μητέρα, εἶπον μειδιῶν ἀπατάλῃ πρὸς ἐμέ ὡς πρὸς ἀρχηγόν τῆς οἰκογενείας.

— Καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας;

— Ὑπεστέλλῃ νὰ τὸν υποστηρίξῃ.

Ἀλλ' ἡ μήτηρ μου μὲ διέκοψεν.

— Ἰδοὺ ἡ γυνὴ σου, μοι εἶπε. Περὶ τοῦ Ἀρθοῦρ ὁμιλοῦμεν κατόπιν.

Ἡ σύζυγός μου, — τὸ ἐνοήσατε ἡδὴ, καὶ περὶ τὸν εἶναι, ἢ ὅχι; νὰ σὺς τὸ εἰπῶ — ἡ σύζυγός μου εἶναι ἡ μικρὰ κόρη ἣ ἔχουσιν τοὺς ἐκπεπληγμένους ἐκείνους ὀφθαλμούς, τὴν ὁμιλοῦσαν μορφὴν ἣν γνωρίζετε, εἶναι ἡ Λίτσα, ἡ μικρὰ Λίτσα,

λεπτή, ελαφρά, έναέριος. Ἡ Λίζα δὲν εἶναι πλέον βωδὴ, ἀλλ' εὐτυχῶς διετήρησε τὴν λεπτότητα, τὴν ελαφρότητα ἐκείνην, ἥτις εἰς τὴν καλλονὴν αὐτῆς δίδει τι οὐράνιον. Ἡ Λίζα οὐδέποτε πλέον ἐμακρύνθη τῆς μητρὸς μου, ἥτις τὴν ἐξέθρεψε καὶ τὴν ἐξεπαίδευσεν ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς της, καὶ τὴν κατέστησε τὴν ὠραιότατην νεάνιδα, ἔχουσαν πάντα τὰ πλεονεκτήματα, πάντα τὰ προτερήματα, πάσας τὰς ἀρετὰς, κατ' ἐμὲ, διότι τὴν ἀγαπῶ. Τὴν ἐζήτησα σύζυγον παρὰ τῆς μητρὸς μου, ἥτις μετὰ ζωηρὰν ἀντίστασιν, στηριζομένην εἰς τὴν διαφορὰν τῶν κοινωνικῶν θέσεων, δὲν ἠδυνήθη νὰ μοὶ τὴν ἀρνηθῇ. Τοῦτο ἐσκανδαλίσσε καὶ παρώργισε τινὰς τῶν συγγενῶν ἡμῶν· ἀλλ' ἐκ τῶν τεσσάρων ὀργισθέντων τρεῖς ἐξιλεώθησαν ἡδὴ, γνωρίζοντες τῆς Λίζας τὴν χάριν, καὶ ὁ τέταρτος προσμένει, ἵνα προσέλθῃ καὶ ἐκεῖνος, ἐπίσκεψιν ἡμῶν, καθ' ἣν νὰ τῷ ζητήσωμεν συγχώρησιν ὅτι εἴμεθα εὐτυχεῖς. Προσδιωρίσθη δὲ διὰ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην ἡ αὖριον.

— Αὐτοῖς, εἶπεν ἡ Λίζα εἰσερχομένη, τί συμβαίνει ἐδῶ; Κρύπτεσθε ἀπ' ἐμοῦ! ὁμιλεῖτε μυστικῶς! Ὁ Ἀρθούρ ἀνεχώρησε διὰ τὸν σταθμὸν Χεγφὸρδ, καὶ ἡ μακρὰ ἄμαξα ἐστάλη εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ Φερόρ! Τί μυστήριον εἶναι τοῦτο, παρακαλῶ;

Ἡμεῖς δὲ μειδιῶμεν, ἀλλὰ δὲν ἀποκρινόμεθα.

Τότε αὐτὴ περιβάλλει διὰ τῆς ἀγκάλης της τὸν τράχηλον τῆς μητρὸς μου, καὶ φιλοῦσα αὐτὴν μετ' ἀγάπης,

— Ἀφ' οὗ, φιλότατη μητέρα, εἶσαι καὶ σὺ τῆς συνωμοσίας, δὲν ἀνησυχοῦ, καὶ εἰμὶ ἐκ προοιμίων πεπεισμένη ὅτι εἰργάσθης ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας ἡμῶν· ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐλαττοῖ τὴν περιέργειάν μου· ἐξ ἐναντίας.

Ὁ καιρὸς εἶχε παρέλθει, καὶ ἡ μακρὰ ἄμαξα, ἣν εἶχον πέμψει εἰς Φερόρ διὰ τὴν οἰκογένειάν της Λίζας, πρέπει νὰ φθάσῃ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν. Τότε μετὰ τῆς περιέργειας τῆς καλῆς γυναικὸς μου θέλων ὀλίγον νὰ παίξω, λαμβάνω τὸ τηλεσκόπιον, δι' οὗ παρακολουθοῦμεν τὰ μακρόθεν διερχόμενα πλοῖα, καὶ ἀντὶ πρὸς τὸ πέλαγος τὸ στρέφω πρὸς τὸν δρόμον, δι' οὗ πρόκειται νὰ ἔλθῃ ἡ μακρὰ ἄμαξα.

— Ἰδὲ, τῇ λέγω, εἰς τὸ τηλεσκόπιον τοῦτο, καὶ ἡ περιέργειά σου θὰ ἱκανοποιηθῇ.

Καὶ βλέπει, ἀλλ' οὐδὲν διακρίνει πλὴν τῆς λευκῆς ὁδοῦ, διότι ἐπ' αὐτῆς οὐδεμία ἄμαξα ἀκόμῃ δὲν φαίνεται.

Τότε προσάγω ἐγὼ τὸν ὀφθαλμὸν εἰς τὸ δίοπτρον.

— Πῶς δὲν εἶδες τίποτε διὰ τοῦ τηλεσκοπίου τούτου; τῇ λέγω διὰ τοῦ τόνου δι' οὗ ὁ Βιτάλης προὐκάλει τὰ φιλοδωρήματα. Ἀλλ' αὐτὸ εἶναι θαυμάσιον· δι' αὐτοῦ βλέπω ὑπεράνω τῶν θαλασσῶν, ἐντὸς τῆς Γαλλίας. Ἰδοὺ· βλέπω κομψὴν οἰκίαν εἰς τοῦ Σὼ τὰ περίχωρα. Ἀνὴρ λευκόθριξ

προτρέπει νὰ σπεύσῃ δύω γυναῖκες ἀσχολουμένας περὶ αὐτόν. «Ταχέως, λέγει, ταχέως, μὴ ἀναχωρήσῃ ὁ σιδηροδρόμος, καὶ δὲν φθάσῃ εἰς Ἀγγλίαν ἐν καιρῷ διὰ τὴν βάρπτιν τοῦ ἐγγόνου μου. Κερὰ Κατερίνα, ὁ γρήγορα, σὲ παρακαλῶ. Δέκα ἔτη ὅπου συγκατοικοῦμεν, πάντοτε φθάνεις πολὺ ἐξώρως. Πῶς; τί μὲ μαλόνεις, Στεφανή; Κύτταξ' ἐκεῖ τὴν κυρίαν χωροφυλακὴν! Ἡ ἐπιπληξίς μου πρὸς τὴν Αἰκατερίναν, τί τὴν ἐξέλαβες; εἶναι ὅλως φιλική. Θαῖξες δὲν ἤξεύρω ὅτι ἡ Κατερίνα εἶναι ἡ καλητέρα ἀδελφὴ τοῦ κόσμου, ὡς σὺ, Στεφανή μου, εἶσαι ἡ καλητέρα θυγάτηρ; Ποῦ ἀλλοῦ θὰ εὗρεθῇ κόρη τόσον καλὴ, καὶ ἥτις νὰ μὴ νυμφεύηται μόνον διὰ νὰ περιποιηθῇ τὸν γέροντα πατέρα της, καὶ ἥτις, καὶ ἀφ' οὗ ἐμεγάλωσεν, ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι, ὡς ὅτε ἦτον μικρὰ, ὁ φύλαξ ἄγγελος τῶν ἀδελφῶν της;» Καὶ πρὶν ἀναχωρήσῃ δίδει παραγγελίας νὰ ἐπιμελῶνται τὰ ἄνθη τοῦ ἐπὶ τῆς ἀπουσίας του. «Μὴ λησμονῆς ὅτι ἤμην κηπουρὸς, λέγει εἰς τὸν ὑπὲρ τὴν του, καὶ ὅτι γνωρίζω τὴν ἐργασίαν».

Τότε δὲ ἀλλάσσω τὴν θέσιν τοῦ τηλεσκοπίου, ὡς θέλων νὰ ἰδῶ κατ' ἄλλην διεύθυνσιν.

— Τώρα, εἶπον, βλέπω ἀτμόπλοον, μέγα ἀτμόπλοον ἐπιστρέφον ἐκ τῶν δυτικῶν Ἰνδιῶν καὶ πλησιάζον εἰς Ἀβρ. Εἰς τὸ κατὰ στρωμα ἵσταται νεανίας ἐπιστρέφων ἀπὸ ἐπιστημονικῆς ὁδοπορίας εἰς τὰς χώρας τοῦ ποταμοῦ τῶν Ἀμαζόνων. Λέγουσιν ὅτι φέρει φυτολογικὴν συλλογὴν ὅλως ἄγνωστον εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ τὸ πρῶτον μέρος τῆς ὁδοπορίας του, δημοσιεύσας διὰ τῶν ἐφημερίδων, εἶναι περιεργότατον. Τὸ ὄνομά του, Βενιαμὴν Ἀκίνο, εἶναι ἡδὴ περίφημον. Ἐν μόνον τὸν στενοχωρεῖ, ἡ μέριμνα ἣν θὰ φθάσῃ ἐγκαίρως εἰς Ἀβρ, ἵνα ἐπιβιβασθῇ εἰς τὸ ἀτμόπλοον τῆς Σουδαμπτόνος, καὶ ἀπέλθῃ εἰς τὴν οἰκογένειάν του, εἰς Μίλλιγαν-Πάρκ. Τὸ τηλεσκόπιόν μου εἶναι τόσον θαυμάσιον, ὥστε τὸν παρακολουθεῖ. Ἰδοὺ αὐτὸς εἰς τὸ ἀτμοκίνητον τῆς Σουδαμπτόνος· ἰδοὺ, φθάνει.

Καὶ πάλιν δὲ ἀλλαχοῦ στρέφω τὸ τηλεσκόπιον, καὶ ἐξακολουθῶ.

— Οὐχὶ μόνον βλέπω διὰ τοῦ τηλεσκοπίου μου, ἀλλὰ καὶ ἀκούω. Δύο ἄνθρωποι κάθονται εἰς σιδηροδρομικὴν ἄμαξάν, εἰς γέρων καὶ εἰς νέος. «Πόσον περιεργὸς θὰ εἶναι δι' ἡμᾶς ἡ ἐκδρομὴ αὕτη! λέγει ὁ γέρων. — Περιεργοτάτη, δάσκαλε. — Ὁχι μόνον, φίλτατε Ἀλέξη, θὰ ἐναγκαλισθῇς τὴν οἰκογένειάν σου, ὅχι μόνον θὰ σφίξωμεν τὴν χεῖρα τοῦ Περμῆ, ὅστις δὲν μᾶς λησμονεῖ, ἀλλὰ θὰ καταβῶμεν καὶ εἰς τ' ἀνθρακωρυχεῖα τῆς Οὐαλίνας, καὶ σπουδαῖα ἐκεῖ θὰ παρητηρήσῃς, καὶ ἐπιστρέψας θὰ ἡμπορέσῃς πολλὰ νὰ βελτιώσῃς εἰς Τρουέραν καὶ τοῦτο θὰ ἐνισχύσῃ τὴν θέσιν ἣν κατέκτησας διὰ τῆς ἐργασίας σου. Ἐγὼ δὲ θέλω εὖρεῖ ἀξιόλογα δειγμάτων, καὶ θέλω τὰ προσθέσει εἰς τὴν συλλογὴν μου, ἥς τὴν προσφορὰν εὐχε-

στήθῃ νὰ δεχθῇ τῶν Βαρσῶν ἡ πόλις. Πόσον λυπηρὸν ὅτι δὲν ἐδυνήθη νὰ ἔλθῃ καὶ ὁ Γασπάρ!»

Ἦθελον δὲ νὰ ἐξακολουθῶ, ὅτε μ' ἐπλησίασεν ἡ Λίζα, καὶ λαβοῦσα τὴν κεφαλὴν μου εἰς τὰς δύω της χεῖρας, μ' ἐμπόδισε διὰ τῆς ὁμιλίας της νὰ ὁμιλήσω.

— ὦ! ποῖαν ἀπροσδόκητον καὶ γλυκεῖαν χαρὰν μοὶ παρεσκεύασες! εἶπε μετὰ φωνῆς τρεμουσῆς ἐκ συγκινήσεως.

— Δὲν πρέπει ἐμὲ νὰ εὐχαριστήσῃς, ἀλλὰ τὴν μητέρα, ἥτις ἠθέλησε νὰ φέρῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὅλους ὅσοι εἶχον δεχθῇ εὐσπλαγχνίᾳ πρὸς τὸν ἐγκαταλειμμένον υἱόν της. Ἄν δὲν μ' εἶχες κλείσει τὸ στόμα, θὰ ἐμάνθανες ὅτι περιμένομεν ἀκόμῃ καὶ τὸν ἀξιόλογον Βῆθ, ὅστις ἔγινεν ὁ ἐπισημότερος διευθυντὴς ἱπποδρομίων τῆς Ἀγγλίας, καὶ τὸν ἀδελφόν του, ὅστις πλοιοκρεῖ πάντοτε τῆς Ἐκλείψεως.

Τὴν στιγμὴν ταύτην κρότος τροχῶν ἀκούεται, καὶ σχεδὸν ἀμέσως μετὰ ταῦτα καὶ ἄλλος. Τρέχοντες δ' εἰς τὸ παράθυρον, καὶ ἡ Λίζα εἰς τὴν πρῶτην ἄμαξάν ἀναγνωρίζει τὸν πατέρα της, τὴν θείαν της Αἰκατερίναν, τὴν ἀδελφὴν της Στεφανὴν, καὶ τοὺς ἀδελφούς της Ἀλέξην καὶ Βενιαμίν. Πλησίον δὲ τοῦ Ἀλέξην κάθεται γέρων πολὺς καὶ κυρτός, ὁ Δάσκαλος. Ἐκ τῆς ἐναντίας δὲ διευθύνσεως φθάνει ἡ ἀνοικτὴ ἄρμαμάξα, ἐξ ἧς ὁ Ματτίας καὶ ἡ Χριστίνα μᾶς νεύουσι διὰ τῆς χειρὸς. Ὅπισθον δὲ τῆς ἄρμαμάξης φθάνει δίτροχον κομψὸν ὀδηγούμενον ὑπὸ τοῦ Βῆθ αὐτοῦ, ὅστις ἔχει τοὺς τρόπους εὐγενεστάτους, ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός του εἶναι πάντοτε ὁ τραχὺς ναυτικός, ὅστις μᾶς εἶχεν ἀποδιδάσκει εἰς ἱσιγνύ.

Ἀμέσως δὲ κατέβημεν σπεύδοντες τὴν κλίμακα, ἵνα δεχθῶμεν τοὺς ξένους ἡμῶν εἰς τὸ κατώφλιον.

Ἐπὶ τοῦ γεύματος δὲ καθήμεθα πάντες περὶ τὴν αὐτὴν τράπεζαν, καὶ, φυσικῶς τῷ λόγῳ, ὁμιλοῦμεν περὶ τοῦ παρελθόντος.

— Ἀπῆντησα ἐσχάτως εἰς Βάδην, εἰς τὰς αἰθούσας τοῦ χαρτοπαιγνίου, εἶπεν ὁ Ματτίας, Ἀγγλὸν κύριον, ἔχοντα ὀδόντας λευκοὺς καὶ ὀξείας καὶ πάντοτε μειδιῶντα, ἃν καὶ ἡ τύχη τῶν χαρτίων δὲν τὸν ἠνύοι. Δὲν μ' ἀνεγνώρισε, καὶ μοὶ ἔκαμε τὴν τιμὴν νὰ μοὶ ζητήσῃ ἐν φοιρίνιον ἵνα τὸ παίξῃ εἰς ἀσφαλέςτατον χαρτίον. Συνεταίρισμός ἦτον οὗτος, ἀλλὰ δὲν ὑπῆρξεν ἐπιτυχής. Ὁ κύριος Τζαίμς Μίλλιγαν ἔχασε.

— Τί τὸ διηγῆσαι τοῦτο ἐμπρὸς τοῦ Περμῆ, φίλτατε Ματτία; εἶπεν ἡ μήτηρ μου. Ἠξεύρεις εἶναι καλὸς νὰ στείλῃ βοήθειαν εἰς τὸν θεῖόν σου.

— Μάλιστα, φιλότατη μητέρα.

— Καὶ τότε, ποῦ ἔσται ἡ ἐξαγορὰ τῶν ἀδικημάτων; ἠρώτησεν ἡ μήτηρ μου.

— Εἰς τοῦτο, ὅτι ὁ θεός μου, ὅστις τὰ πάντα ἐβούλησεν εἰς τὸν πλοῦτον, θὰ ὀφείλῃ τὸν ἄρτον

του εἰς ἐκείνους οὓς καταδίωξε, καὶ ὧν ἠθέλησε τὸν θάνατον.

— Εἶχον εἰδήσεις περὶ τῶν συνενόχων του, εἶπεν ὁ Βῆθ.

— Περὶ τοῦ ἀποτροπαίου Δρισκόλλ; ἠρώτησεν ὁ Ματτίας.

— Ὅχι περὶ τοῦ Δρισκόλλ. Ἐκεῖνος πρέπει νὰ εἶναι ἀκόμῃ πάντοτε πέραν τῶν θαλασσῶν, ἀλλὰ περὶ τῆς οἰκογενείας Δρισκόλλ. Ἡ κυρία Δρισκόλλ ἀπέθανε καεῖσα μίαν ἡμέραν, καθ' ἣν ἠπλώθη εἰς τὴν ἐστίναν ἀντὶ ν' ἀπλώθῃ εἰς τὴν τράπεζαν. Ὁ Ἀλλεν καὶ ὁ Νεδ καταδικάσθησαν ν' ἀπέλθωσιν ὑπερόριοι. Θὰ ὑπάγουν ὅπου εἶναι ὁ πατήρ των.

— Καὶ ἡ Καίτη;

— Ἡ μικρὰ Καίτη ἐπιμελεῖται πάντοτε τὸν πάππον της ὅστις ζῇ. Κατοικεῖ πάντοτε μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἐρυθροῦ Λέοντος. Δὲν εἶναι δὲ πτωχοί, διότι ὁ γέρων ἔχει χρήματα.

— Ἄν εἶναι εὐχάριστος πρὸς τὸ ψῦχος, εἶπεν ὁ Ματτίας γελῶν, τὴν λυποῦμαι, διότι ὁ γέρων δὲν ἀγαπᾷ νὰ πλησιάζῃ κανεὶς εἰς τὴν ἐστίναν του.

Καὶ εἰς τὴν ἀναθεώρησιν ταύτην τοῦ παρελθόντος ἕκαστος φέρει τὴν συνεισφορὰν του. Πάντες εἶχομεν ἀναμνήσεις κοινὰς, καὶ εὐχάριστον ἦτον νὰ τὰς ἀνταλλάσσωμεν. Ἦσαν δεσμὸς μετὰ τῶν ἡμῶν.

Ὅτε δὲ τὸ γεῦμα ἐτελείωσε, μ' ἐπλησίασεν ὁ Ματτίας, καὶ φέρων με εἰς τὴν κόγχην τοῦ παρὰ θύρου,

— Μοὶ ἐπέρχεται μία ἰδέα, μοὶ εἶπε. Τοσάκις ἐπαίξαμεν ὁμοῦ μουσικὴν δι' ἀνθρώπους ἀδικηφόρους. Τί λέγεις ἂν ἐπαίξομεν τώρα δι' ἐκείνους οὓς ἀγαπῶμεν;

— Εὐχαρίστησις χωρὶς μουσικῆς δὲν ὑπάρχει διὰ σέ; Εἰς πᾶσαν περίστασιν, πανταχοῦ, πάντοτε, μουσικὴν. Ἐνθυμήθητι πῶς ἐτρομάξαμεν τὴν ἀγελάδα μας.

— Θέλεις νὰ παίξωμεν τὴν μελωδίαν ἐκείνην τῆς Νεκρόλας;

— Μετὰ χαρᾶς. Αὕτη ἀπέδωκε τὴν φωνὴν εἰς τὴν Λίζαν.

Καὶ ἐλάβομεν τὰ ὄργανα. Ἐξ ὠραίου κιθωτίου, ἔχοντος ἔσωθεν κατυφὲν, ἔλαβεν ὁ Ματτίας παλαιὸν βιολίον, μόλις ἀξίζον δύο δραχμὰς, ἃν ἦθελε νὰ τὸ πωλήσῃ, καὶ ἐγὼ λαμβάνω ἐκ τοῦ περιβλήματός της ἄρπην, ἥς τὸ ξύλον, ὑπὸ τῶν βροχῶν ἐκπλυθὲν, εἶχεν ἀναλάβει τὸ φυσικὸν χρώμα του.

Πάντες οἱ παρευρισκόμενοι μᾶς περικυκλοῦσι κατ' ἐκείνην ὁμῶς τὴν στιγμὴν, ἐν κυνάριον, ὁ Κάπης παρουσιάζεται. Γέρων εἶναι ὁ καλὸς μου Κάπης, καὶ κωφός· ἀλλ' ὅρασιν καλὴν διετήρησεν. Ἐκ τοῦ προσκεφαλαίου ἐρῶν κατοικεῖ ἀνεγνώρισε τὴν ἄρπην του, καὶ ἤλθεν ὑποσκάζων νὰ μετὰσχῃ τῆς «παράσσεως». Εἰς τὸ στόμα κρατεῖ μικρὸν πινάκιον, καὶ θέλει νὰ περιέλθῃ τὴν «ἐντιμὸν ὁμήγυριν», περιπατῶν εἰς τοὺς ὀπισθίους του πό-

δας· ἀλλ' αἱ δυνάμεις τῷ λείπουσι. Τότε καθήται, καὶ σοβαρῶς χαιρετῶν τὴν «δμήγυριν», θέτει τὸν ἐνὰ πόδα εἰς τὴν καρδίαν του.

Ἄρ' οὐ δ' ἐπαύσαμεν ψάλλοντες, ἡγέρθη ὁ Κάπης ὅπως ἐδυνήθη, νὰ «περιφέρῃ τὸν δίσκον». Ἐκαστος δ' ἔβριψε τὴν προσφοράν του εἰς τὸ πινακίδιον, καὶ ὁ Κάπης, ἐκθαμβὸς διὰ τὴν μεγάλην εἰσπραξίν, μοι τὴν ἔφρασε. Ἦτον δὲ ἡ ἐπιστημοσύνη τῶν ὄσων ποτὲ εἶχε ταμιεύσει, διότι συνίσταται ὅλη ἐκ νομισμάτων ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν, 170 δραχμαί.

Τότε τὸν ἐφίλησα εἰς τὸ ρύγχος, ὡς ἄλλοτε, ὅτε μ' ἐπαρηγόρει, καὶ ἡ ἀνάμνησις αὐτῆς τῶν συμφορῶν τῆς παιδικῆς ἡλικίας μου μοι ἐνέβαλεν ἰδέαν, ἣν ἀμέσως ἐπρότεινα.

— Ἡ ποσότης αὕτη ἔσται ἡ πρώτη κατάθεσις πρὸς ἵδρυσιν καταστήματος ὁρισθησομένου εἰς καταφύγιον καὶ βοήθειαν τῶν μικρῶν μουσικῶν τῶν εἰς τὰς ὁδοὺς περιφερομένων. Ἡ δὲ μήτηρ μου καὶ ἐγὼ θέλομεν συνεισφέρει τὰ ἐπιλοιπα.

— Φιλτάτη κυρία, εἶπεν ὁ Ματτίας, φίλων τῆς μητρὸς μου τὴν χεῖρα, σὰς παρακαλῶ νὰ μοι ἐπιτρέψετε νὰ μετάρχω καὶ ἐγὼ διὰ μικρὰς συνδρομῆς εἰς τὸ ἔργον σας. Ἄν μοι δίδετε τὴν ἄδειαν, θὰ προσθέσω εἰς τὰς εἰσπράξεις τοῦ Κάπης τὸ προῖόν τῆς πρώτης μου συναυλίας ἐν Λονδίῳ.

Ἄλλ' ἐλλείπει ἀκόμη μία σελὶς ἐκ τοῦ χειρογράφου μου, ἐκείνη ἣτις πρέπει νὰ περιλάβῃ τὸ ἄσμα τῆς Νεκρόλεως. Τὸ ἄσμα τοῦτο φυλάττω πάντοτε μεταξὺ τῶν πολυτίμων ἐγγράφων μου, ἔχει δὲ ὡς ἔπεται:

Κλειστὸ παράθυρο, σκληρὴ παρθένα,
Διὰ σὰς τί δάκρυα ἔγω χυμένα!
Νυκτὸναι, πρόβαλε, πέ με μὴ λείξῃ,
Κι' ἂν εἶν' μεσάνυκτα, ἥλιος θὰ φέξῃ.

Διψῶν τὰ ῥόδα σου κ' οἱ ἄσπροι κρίνοι
Νὰ βγῇ, ἀσπρόβλα μου, νὰ τὰ ποτίσῃς.
Θαῖρε τὸ μᾶτι μου νερὸ πῶς γύναι;
Ἄχ! εἶναι δάκρυα, δὲν εἶναι βρόσις.

Διὲ, τῆσρα γλώμιναν· κρατῶ νυκτέρι.
Προσμένον κ' ἔγιναν ἡ στίγματα χρόνια.
Ἄν λείψῃ ἡ ἀνοιξίς, τὸ καλοκαίρι,
Ἡ γῆ μαράνεται, σιγοῦν τ' ἀηδόνια.

Κ' ἐγὼ 'ς τὴ θύρα σου μὴ πῇς πῶς ψάλλω,
Κλειστὸ παράθυρο ὅταν κυττάζω.
Καὶ τὸ τραγοῦδί μου δὲν εἶναι ἄλλο,
Πλὴν τὰ παράπονά π' ἀναστενάζω.

ΟΙ ΣΤΡΕΒΑΩΤΑΙ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

[Κατὰ τὸ γαλλικόν].

Βεβαίως δὲν θὰ διασύρω ἐγὼ τὴν μουσικὴν, διότι ἐάν τι πρᾶγμα ἐν τῷ κόσμῳ μὲ παρηγορεῖ διότι ἐγεννήθη, εἶνε ἡ μουσική. Ἄν διέσυρον τὴν μουσικὴν, θὰ ἦτο ὡς νὰ ἐκολάφίζον τὸν εὐεργέτην μου. Δικαίως ἐλέχθη ὅτι πᾶσα λύπη καὶ μελαγχολία διαλύεται ἐνώπιον τῆς θεᾶς μικροῦ παιδίου, καθ' ὅμοιον δὲ τρόπον δύναται τις νὰ βεβαιώσῃ, ὅτι καὶ πᾶσα ὀργὴ ἢ ἐμπάθεια καὶ πᾶσα

κακὴ τοῦ πνεύματος διαθέσεις ἀδύνατον εἶνε ἐπὶ πολὺν χρόνον νὰ διαρκέσῃ καὶ νὰ μὴ διαλυθῇ ὡς νέφος ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τῆς μουσικῆς, ἣτις ὡς μάγισσα σαρώνει ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας πᾶσαν θλίψιν καὶ πᾶσαν ἐξάνιν. Εἶνε τρυφερὰ καὶ συμπαθὴς φίλη ἡ μουσική, ἣτις ἀντανάκῃ τὴν χαρὰν ἢ τὴν λύπην ἡμῶν, ὑπογλυκαίνουσα αὐτὰς καὶ καθαρίζουσα καὶ σχεδὸν εἰπεῖν θεοποιούσα.

Γίνονται λοιπὸν ἐγὼ ὁ ὑπέρμαχος τῆς μουσικῆς, ἣν συχνάκις ἀκουσίως ἴσως διέσυραν οἱ ἐπίσημοι αὐτῆς φίλοι, καὶ γίνονται ὑπέρμαχος αὐτῆς κατὰ τρόπον ἴδιον, καὶ ἀπορραϊζῶ νὰ κεντήσω διὰ τῆς γραφίδός μου τοὺς ἀσπλάγχνους ἐκείνους τοὺς ὅτε μὴ ἔχοντας, οἵτινες ὄντες δῆθεν κυμβαλισταὶ ἢ ψάλλται ἢ πενταχορδισταὶ ἢ ἄλλο τοιοῦτον, καθιστῶσι τὴν καλλίστην τῶν καλῶν τεχνῶν αἰσχρίστην παρωδίαν ἀνευ νοήματος, πρᾶγμα ἀνούσιον μὴ παρέχον οὐδὲ ἐκείνην καὶ τὴν τέρψιν, ἣν παρέχει ἡ τέχνη τοῦ γελωτοποιοῦ. Καὶ ὅμως οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ὅχι μόνον δὲν θεωροῦσιν ἑαυτοὺς ὡς ἐχθροὺς καὶ πολεμίους τῆς μουσικῆς, ἀλλὰ μάλιστα κηρύττονται ὡς οἱ ἀριστοὶ αὐτῆς φίλοι, ἀπαράλλακτα ὅπως οἱ λαίμαργοι κατασπαράττουσι τοὺς κούρκους καὶ τὰ ὀρνίθια ἐξ ἀφάτου πρὸς αὐτὰ ἀγάπης.

Δὲν εἶμαι λοιπὸν ἐχθρὸς τῆς μουσικῆς· ἐπιμένω μάλιστα λέγων ὅτι ἡ μουσική εἶνε ἡ καλλίστη τῶν καλῶν τεχνῶν. Εἶνε ὑπερτέρα τῆς ποιήσεως, διότι τὴν ποίησιν τὴν στενοχωρεῖ ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ περικλείηται ἐντὸς τοῦ στενοῦ κύκλου τῶν λέξεων καὶ τῆς φρασσεολογίας ὁρισμένης γλώσσης, εἶνε ὑπερτέρα τῆς γλυπτικῆς καὶ τῆς ζωγραφικῆς, διότι οὐτε μάρμαρα οὔτε μέταλλα οὔτε ἄλλο ὕλικόν οὐδὲν περικόπτει τὰ πτερὰ τῆς μουσικῆς, καὶ διότι ἡ μουσική δὲν ὑποχρεοῦται ὅπως αἱ δύο μνημονευθεῖσαι τέχναι νὰ ἀπομιμηθῇ ὁρισμένα φυσικὰ πρότυπα, καὶ μάλιστα νὰ μὲνῃ καὶ ὑποδεστέρα αὐτῶν, ὡς συμβαίνει εἰς τὴν γλυπτικὴν καὶ τὴν ζωγραφικὴν. Διότι μὲ ὅλον τὸν σεβασμὸν, ὃν ἔχω πρὸς τὸν ὕψιστον τῶν ζωγράφων, τολμῶ νὰ πιστεύσω ὅτι ἡ Παρθένος Μαρία ἦτο ὠραιότερα καὶ ζωντανότερα, ὅτε ἐξῆλθεν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Πλάστου, ἢ ὡς παρέστησαν αὐτὴν πᾶσαι τοῦ Ῥαφαήλ αἱ γραφαί. Ἡ περιώνυμος τῆς Ῥώμης πεδιάς εἶνε ἐν τῇ πραγματικότητι πολὺ προτιμότερα τῶν γραφῶν, αἵτινες τὴν εἰκονίζουσι, καὶ οἱ καταρρέονται, οἱ ἀναβλύζοντες μετὰ πάγλου ἀπὸ τῶν πλευρῶν τῶν Ἑλβετικῶν Ἄλπεων εἶνε πολὺ γραφικώτεροι ἐκείνων, οἵτινες ἀπορρέουσιν ἀπὸ τῶν χρωστῆρων τοῦ Ἀλεξάνδρου Καλάμ ἢ τοῦ Φιλίππου Γεωργίου.

Ὁ Θεὸς ἐγκατέσπειρε παντοῦ τὴν ποίησιν, τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὴν γλυπτικὴν. Εἶνε μέγα ποίημα ὁ κόσμος, πᾶν τοπεῖον εἶνε εἰκὼν ἔχουσα ὡς πλεονέκτημα τὴν πραγματικότητα καὶ τὸ διάστημα, ὃ ἄνθρωπος εἶνε ἀγαλλμα μετὰ φωνῆς καὶ ψυχῆς· τὴν μουσικὴν ὅμως εἰς μόνον τὸν ἄνθρω-

πον τὴν ἔδωκεν ὁ Πλάστης. Ἠξεύρω ὅτι δὲν θὰ ἀπορύγῃ τὴν ἐνστασιν τῆς ἀηδόνος· μήπως, θὰ μοι εἴπῃ τις, δὲν ἔδωκε τὴν μουσικὴν εἰς τὴν ἀηδὼνα; Εἶνε παμπάλαια καὶ ὅχι ὀλίγον ἀστεία ἢ πρόληψις ἢ σκοποῦσα νὰ ἀνυψώσῃ τὴν ταλαίπωρον ἀηδὼνα εἰς βαθμὸν καλλιτέχνου καὶ μουσουργοῦ. Οἱ ποιηταὶ, καὶ μάλιστα οἱ καλούμενοι περιγραφικοί, ἐξεμεταλλεύθησαν μέχρι κόρου τὴν πρόληψιν ἐκείνην ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, εἰς τόσα δὲ εἰδύλλια καὶ τόσας μεταφορὰς ἐχρησίμευσαν, ὥστε νομίζουσιν ἀρελῶς οἱ ἄνθρωποι ὅτι λέγουσι μέγα τι εἰς τὴν δεινὰ ἢ δεινὰ διάσημον αἰοδὸν, ἂν τῇ εἴπωσιν ὅτι ὁμοιάζουσιν οἱ φλόγγοι τῆς πρὸς τὸ ἄσμα τῆς ἀηδόνος. Καὶ ὅμως θὰ ἦτο τὸ ἴδιον ἐὰν ἐλέγομεν εἰς ἐξοχὸν τινα ζωγράφον ὅτι ὁμοιάζει πρὸς ἵππον, διότι καὶ ὁ ἵππος βαδίζων ἀφίνει ἐπὶ τῆς ἄμμου τὰ ἴχνη τῶν ποδῶν του. Οὐδέποτε ἡ ἀηδὼν ἐτόνισε μουσικὸν φλόγγον, ἂν δὲ μᾶς θέλῃ ἐνίοτε τὸ λάλημά της, τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι τὸ ἀκούομεν κατὰ τὰς νύκτας τοῦ θέρους, εἰς τὰ δάση τὰ σκιερὰ, ἀνάμικτον πρὸς τὰ ἀρώματα τῶν κλάδων, ἐν ᾧ τόπῳ καὶ καθ' ἣν ὥραν καὶ αὐτὸ τοῦ βατράχου τὸ κόασμα θὰ μᾶς ἐφαίνετο μουσικώτατον. Ἄλλ' ἂν τὸν πολυθρύλητον περρωτὸν αἰοδὸν τὸν μεταφέρει ἐντὸς ἀγροτικῆς αὐλῆς, παρὰ τὸν ὀρνιθῶνα, καὶ ἀκούσῃς τὸ λάλημά του ἐν ὥρᾳ μεσημβρίας μεταξὺ τῶν χηνῶν καὶ τῶν ὀρνίθων, θὰ ἴδῃς τότε ὅτι οἱ ἐρμελεῖς φλόγγοι τῆς φιλομῆλας θὰ μεταβληθῶσιν εἰς ἀπλὰ συρίγματα, εἰς βραγχώδη κυλίσματα, καὶ θὰ προτιμήσῃς βεβαίως τὴν δέξιαν φωνὴν τοῦ ἀλέκτορος. Le décor vaut le ténor, λέγει ἡ παροιμία, καὶ ἡ παροιμία αὕτη πρέπει νὰ ἐφαρμόζῃται ὅχι μόνον εἰς τὴν ἀηδὼνα, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντα τὰ πτηνά. Ἀπόδειξις δὲ πειστικωτάτη ὅτι τὸ κελᾶδῆμα τῶν πτηνῶν δὲν ἀνήκει εἰς τὸ βασιλεῖον τῆς μουσικῆς, ἀλλὰ μάλλον εἰς τοὺς ἀντίποδας αὐτῆς, εἶνε ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς, ὅστις ἀρ' οὐ ἐξέστη μέχρις οὐρανοῦ ὑπὸ τοῦ ἀργοῦ μέλους τῆς *Ποιμενικῆς σιμιφωρίας* τοῦ Βετχόβεν, νὰ μὴ κατέπεσεν ἔπειτα βαρέως καὶ ἀποτόμως ἀπὸ τὰ ὕψη ἐπὶ τῆς γῆς, ἀκούων τὸν βαρύκυλον ἀπομιμούμενον κελᾶδῆμα τῶν κορυδαλοῦ καὶ τοῦ πετρίτου, δι' ὃν ὁ μουσουργὸς πεισθεὶς εἰς τὰς ἀτυχεῖς συμβουλὰς πλουτισθέντος τινὸς βιομηχάνου βεβαίως, ἐστοχάσθη νὰ ἀσχημίσῃ τὸ τέλος τῆς λαμπροτάτης αὐτοῦ μουσουργίας. Καὶ ὅμως, ἂν ποὺ οἱ φλόγγοι τῶν πτηνῶν ἤθελον εἶνε καταλλήλως τοποθετημένοι, θὰ ἦσαν βεβαίως εἰς τὴν ἀγροτικὴν ἐκείνην συμφωνίαν, ἣτις εἶνε τὸ κατ' ἐξοχὴν ποίημα τῆς φύσεως, καὶ ποίημα μάλιστα, ὅπερ διὰ τῆς θεωρίας αὐτοῦ τέχνης παρεσκεύασεν ἀπαράμιλλον θεσπέσιος τῷ ὄντι μουσουργός. Τόσον εἶνε ἀληθὲς ὅτι οὐδὲν κοινὸν πρὸς τὴν μουσικὴν ἔχουσι τῶν ὀρνίθων τὰ λαλήματα.

Καὶ ταῦτα λοιπὸν ὡς καὶ τῶν φύλλων ὁ ψίθυρος

καὶ τῶν κυμάτων ὁ φλοῖσθος καὶ οἱ παντοῖοι ἄλλοι φλόγγοι τῶν ἀνέμων, τῶν ἐντόμων καὶ τῶν ποταμῶν, καὶ πᾶσα ἐνὶ λόγῳ τῶν βουκολικῶν ποιητῶν ἢ ὀρχήστρα, εἶνε μὲν ἴσως ἐν ὁρισμέναις περιστάσεσι καὶ ἐν ὁρισμένοις τόποις τερπνὴ καὶ εὐχάριστος, οὐδὲν ὅμως ἔχει, ἐπαναλαμβάνομεν, τὸ κοινὸν πρὸς τὴν θείαν τέχνην τοῦ Ἀπόλλωνος. Ὁ Βίκτωρ Οὐγγῶ ὀνομάζει ποὺ τὴν μελολόγητον μέγαν βαρύκυλον, ἐρωτήσατε ὅμως τὸν παραδειγματικὸν τοῦ μουσικοῦ τούτου ὄργάνου τεχνίτην, τὸν Botesini, τί φωνεῖ περὶ τοῦ νέου συναδέλφου, τὸν ὁποῖον τῷ δίδει ὁ διαπρεπὴς ποιητής.

Ἡ μουσική ἔχει ὑπαρξίν ἴδιαν καὶ αὐτοτελεῖ, ὅπως ἀνεξάρτητον τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τόπου, οὐδεμίαν λάμψιν πρόσθετον λαμβάνει, οὔτε μεταβολὴν οὐδεμίαν ὑφίσταται ἐκ τῶν περὶ ἐκ περιστάσεων. Εἴτε τὸ πρῶτ' εἴτε τὸ ἐσπέρας ἀκούσῃς μίαν *sonata* τοῦ Μότσαρτ ἢ μίαν μελωδίαν τοῦ Schubert, καὶ εἴτε ἀκούσῃς αὐτὰς ἐντὸς ἀχυρῶνος εἴτε ἐντὸς χρυσοστολιστοῦ αἰθούσης, θὰ ἦνε πάντοτε θεσπέσιον τὸ ἄκουσμα καὶ πάντοτε τὸ αὐτὸ, διότι εἶνε αἰωνία καὶ πάντοτε ἡ αὐτὴ καλλιτεχνικὴ ἀρχή, ἐφ' ἣς ἐρείδεται.

Λέγων ἀνωτέρω ὅτι εἰς μόνον τὸν ἄνθρωπον ἔδωκεν ὁ Θεὸς τὴν μουσικὴν, ἠθέλησα μόνον νὰ ὀρίσω μίαν γενικὴν ἀρχὴν ἀκριβέστερον θὰ ἦτο νὰ εἴπῃ τις ὅτι τὸ δῶρον τοῦτο τὸ ἔλαβον μόνον τινὲς ἄνθρωποι, ὧν ἡ λεγὼν εἶνε πολὺ ἀραιότερα ἢ ὅσον κοινῶς νομίζεται.

Ὅχι· μόνον διὰ νὰ συνθέσῃ τις καὶ νὰ ἐκτελέσῃ ἐν μουσικῶν καλλιτεχνίᾳ, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ τὸ ἀκροαθῇ ἀκόμη καὶ νὰ τὸ αἰσθάνῃ, πρέπει νὰ ἔχῃ λεπτὸν ὁργανισμὸν καὶ ὑπερβαλλόντως νευρικόν, πρέπει νὰ ἔχῃ ἔξιν τοῦ σώματος εὐερέθιστον καὶ διακαῆ, νὰ ἔχῃ τέλος ιδιότητας ἐξαιρετικὰς. Ἡ ψυχὴ τοῦ ἔχοντος μουσικὴν διάθεσιν ὁμοιάζει πρὸς ὄργανον ἀόρατον, οὔτινος αἱ αὐλοὶ χορδαὶ ἐπαναλαμβάνουσιν ἐσωτερικῶς τοὺς ὑπὸ τῆς ἀκοῆς μεταδοθέντας φλόγγους. Δυσχεραίνουσι δὲ πρὸς τὴν μουσικὴν οἱ ἔχοντες κρᾶσιν πληθυστικὴν ἢ χαρακτηρὰ ἡρεμον καὶ ἐσκεμμένον ἢ πνεῦμα θετικὸν καὶ σκωπτικόν. Ἀνθρώπος ἔχων κανονισμέναν τὰς γνώμας αὐτοῦ καὶ τὰς πράξεις, φίλος ὢν παντὸς ἀνθρώπου, ἔχων παράστημα ψυχῆς ἢ ὡς κοινῶς λέγομεν ψυχρὸν αἷμα, ἄνθρωπος ἀτάραχος καὶ ἱλαρὸς, δούλος τῆς τάξεως καὶ ὁπαδὸς τῆς μετριότητος, τοιοῦτος ἄνθρωπος δύναται νὰ γείνῃ μέγας νομοθέτης, ἐκτακτὸς λόγιος, περίφημος στρατηγός, καὶ συγγραφεὺς ἀκόμη ἀριστος, ἀλλὰ μουσικὸς δὲν θὰ γείνῃ ποτέ.

Ὁ τραγικὸς ὑποκριτὴς Lekain ἐλεγέ ποτε πρὸς ἑνα αὐλικόν, ὅστις τὸν μετεχειρίζετο μετὰ περιφρονήσεως· «ὁ βασιλεὺς μὲ ὀλίγους πῆγεις τσόχας φορεῖται ὅταν θέλῃ νὰ κἀμῃ αὐλικούς οἷος εἶσαι σὺ, ἀλλὰ πρέπει ἡ φύσις νὰ ἐργασθῇ καὶ νὰ δαπανηθῶν εἰκοσιν ἔτη εἰς κόπους, διὰ νὰ πλάσθῃ

τεχνίτης οὗτος εἶναι ἐγώ». Τοὺς λόγους τούτους τοῦ ἐξόχου ὑποκριτοῦ δυνάμεθα νὰ ἐφαρμόσωμεν εἰς πάντα μέγαν μουσουργόν.

Ἄν καὶ αἱ καλαὶ τέχναι εἴνε ἀδελφαί, διαφέρουσιν οὐδὲν ἥττον ἀπ' ἀλλήλων κατὰ τὸν χαρακτῆρα οἱ ποιηταί, οἱ ζωγράφοι καὶ οἱ μουσικοί. Διότι ὑπείκει ὁ μὲν ποιητὴς εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ, ὁ δὲ ζωγράφος εἰς τὴν ἰδίαν κρίσιν καὶ ὁ μουσικὸς εἰς τὴν διάθεσίν του. Ὁ ἀληθὴς δηλαδὴ μουσικὸς εἶνε πλάσμα φύσει ἀσθενὲς καὶ εὐπιστον, τόσον ἀγαθόν, ὥστε οὐδὲ ἔχνος χολῆς ἐνυπάρχει εἰς τὸ αἷμά του, ἀφιλοκερδὲς καὶ ὑποχρεωτικόν, ἀλλὰ συνάμα ὀκνηρὸν καὶ ἰδιότροπον καὶ εὐερίστον. Ὁ ἀληθὴς μουσικὸς εὐρίσκεται εἰς πόλεμον διηνεκῇ πρὸς τὴν τάξιν καὶ τὴν οἰκονομίαν, ὁ τράχηλος αὐτοῦ δὲν ὑπομένει τὸν ζυγὸν τῶν κοινωνικῶν κανόνων καὶ τῶν συνθηθειῶν τοῦ βίου, εἶνε εὐεπίφορος πότε μὲν εἰς τὴν ὀλῆψιν καὶ τὴν ἄκραν μελαγχολίαν, πότε δὲ, ἀλλὰ σπανίως, εἰς ἔκτακτον καὶ ἀλλόκοτον εὐθυμίαν καὶ χαρὰν, οὕτω δὲ μεταπίπτει ὁ βίος αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἐνδὸς ἄκρου εἰς τὸ ἕτερον δι' ἀλμάτων ἀκατανοήτων εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἀμετόχους καλλιτεχνικῶν αἰσθημάτων. Κέκτῃται μὲν ὑπερβολὴν εὐαισθησίας, ἀλλ' ὅμως οὐδόλως συγκινοῦσιν αὐτὸν τὰ συμβάντα τοῦ βίου τὰ πραγματικὰ καὶ ὠρισμένα, καὶ δύναται μὲν λ. χ. νὰ ὑπομείνῃ μετὰ τινος ἀλαζονικῆς ἀδιαφορίας καὶ ἀπαθείας φοβερόν τι δυστύχημα, ἀναλύεται δὲ εἰς δάκρυα θερμὰ ἀκροαζόμενος μουσικοῦ τινος τεμαχίου ἢ ἀναγινώσκων ὥρατιόν τι χωρίον Ὀλβιεροῦ μυθιστορήματος ἢ ἀκούων ἀρήγησιν τινα περιπαθῆ.

Ἄν ἀποθάνῃ τις συγγενῆς του, οὐδεὶς περὶ τὴν νεκρικὴν κλίνην θὰ φανῇ μᾶλλον ἄπελπις τοῦ μουσικοῦ, ὅστις θὰ κλαίῃ καὶ θὰ κόπτεται καὶ θὰ δεικνύῃ προφανέστατα ὑπερβολικοῦ πένθους σημεῖα, καὶ ταῦτα ἐν πάσῃ ἐλικρινείᾳ, ἀλλὰ χωρὶς οὐδὲν νὰ αἰσθανθῇ ἡ καρδίᾳ του, διότι μόνῃ ἡ φαντασία του κατελήθη ὑπὸ τοῦ μεγέθους τῆς ὀλῆψεως. Τὸν μουσικὸν ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἐκπλήττει πολὺ μᾶλλον ἢ φοβερά καὶ πλήρης στυγνῆς μελαγχολίας ποίησις ἢ ἐνεχομένη ἐν τῇ ιδέᾳ τοῦ θανάτου καὶ τῆς κηδείας ἢ τὸ συναίσθημα τῆς ἀπωλείας, ἣν ὑφίσταται.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἡδυπάθεια αὐτοῦ εἶνε ἴση πρὸς τὴν ἐξαψιν τῆς φαντασίας του, διὰ τοῦτο καὶ ὁ πρὸς τὰς γυναικας ἔρωσ τοῦ ἔχει τόσον ἐκτεταμένα τὰ ὅρια, ὅση εἶνε καὶ ἡ ἀστασία του, ἥτις εἶνε ἀπεριόριστος. Δύναται ὁ μουσικὸς νὰ ἀγαπήσῃ περιπαθέστατα πάσας τὰς γυναικας διαδοχικῶς. ὅθεν εἶνε θελατικώτατος μὲν ἐραστῆς, κάκιςτος δὲ σύζυγος. Ἐχει ἀγάπην ἀκράτητον πρὸς τὰ παιδία, τὰ ὁποῖα γνωρίζει κάλλιστα νὰ θωπεύῃ καὶ νὰ περιποιῇται σιγμιαίως, ἀλλ' εἶνε ἐντελὲς ἀνίκανος νὰ ἀναθρέψῃ τέκνα καὶ ἐμπνεύσῃ εἰς τὰ μικρὰ ἐκείνα ὄντα εἴτε ἀγάπην εἴτε φόβον.

Ἐν συντόμῳ τέλος δὲν ὑπάρχει τέχνη, ἥτις νὰ

ἀπαιτῇ συνένωσιν ἰδιοτήτων μᾶλλον ὑπερβολικῶν, μᾶλλον περιπεπλεγμένων καὶ μᾶλλον ἀντιφατικῶν, ὅσον ἡ τέχνη τοῦ Μενδελσῶνος καὶ τοῦ Οὐδέερ. Καὶ ὅμως πᾶς ἄνθρωπος θέλει νὰ γείνη μουσικὸς, καὶ νομίζει ὅτι δύναται νὰ γείνη, τὸ δὲ περιεργότερον εἶνε ὅτι πολλάκις ἐκείνοι ἀκριβῶς φέρονται ἀκρατέστατοι πρὸς ἐκμάθησιν τῆς μουσικῆς, οἵτινες ἐλάχιστοι εἶνε ἐκ φύσεως παρειασμένοι πρὸς τοῦτο, διότι ἡ ἐρῶν περὶ τῶν ἰδίων κρίσεως εἶνε ἀρετὴ σπανιωτάτη εἰς τὸν ἄνθρωπον. Εὐχερέστερον δὲ πρᾶγμα θὰ ἦτο νὰ καταστήσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ μαύρους ὁ γεννηθεὶς μετὰ γλαυκοῦς ὀφθαλμοὺς παρὰ νὰ γείνη μουσικὸς ὁ μὴ ἔχων μουσικὴν τὴν διάνοιαν.

Ἀποτέλεσμα τῶν ῥηθέντων εἶνε ὅτι κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν καὶ εἰς τὰς ἡμετέρας κοινωνίας ἡ μουσικὴ εἶνε ἐκ τῶν ὠραίων τεχνῶν ἡ μάλιστα διαδεδομένη καὶ συνάμα ἡ ἥκιστα γνωστὴ, διότι πάντες νομίζουν ὅτι ἔχουσιν τὸ δικαίωμα νὰ χειροκροτήσωσιν ἐν μουσικῶν προῦδν, ἐλάχιστοι δὲ εἶνε οἱ δυνάμενοι νὰ τὸ κατανοήσωσιν. Ὡς ἐκ τοῦτοῦ δὲ ἡ μουσικὴ κατασταθεῖσα εὐχερестάτη τέχνη καὶ συνάμα δυσχερестάτη, εὐγενεστάτη καὶ δημοτικωτάτη, κατὰ τὸ ἥμισυ ἄγγελος καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ κτῆνος, ἀπέβη ἀληθὴς τραγέλαφος.

Δὲν εἶνε ὀλίγα τὰ μουσουργήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουσιν ἀλλόκοτον ἢ καὶ ἀκόμη ἀλλοκοτωτέραν τὴν σύνθεσιν, ὥστε καὶ ἀκουσίως σκέπτεται τις ὅτι τῶν θορυβωδεστάτων ἐκείνων μουσικῶν συνθεμάτων πολὺ μουσικωτέρη εἶνε ἡ σιγῇ. Καὶ ὅμως καὶ τὰ πλεῖστα τὰ διὰ κλειδοκύμβαλον μουσικὰ κομμάτια εἶνε ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σχεδίου κεκομμένα, τὰ δὲ ὧτά μας ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν ὑποβάλλονται τακτικὰ εἰς τοιαύτην δίκαιαν. Ἐννοεῖται δ' ὅτι οἱ μουσικοδιδάσκαλοι, οἵτινες πάντες κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ὑπῆρξαν ἐν τῷ βίῳ τῶν ἐνοχοῖ τοιούτων συνθέσεων, ἀναγκάζουσι τοὺς μαθητάς των νὰ μανθάνωσι κατὰ προτίμησιν καὶ μετὰ ὀρθοκεντρικῆς εὐλαθείας τὰ ἰδικὰ των ἔργα. Οὐδὲν λοιπὸν παράδοξον ἂν τὸ κλειδοκύμβαλον κατέστη σήμερον ἡ μάστιξ τῶν αἰθουσῶν, ἂν κατέστη ἀληθὲς ὄργανον βασιάνου διὰ τοὺς προσκεκλημένους ἐν πάσῃ οἰκίᾳ καὶ ἰδίως διὰ τὸ ἀκουστικὸν αὐτῶν τύμπανον, ἀπαράλλακτα ὅπως ἦσαν διὰ τὰς σάρκας τῶν αἰρετικῶν αἰ λαβίδες τῆς Ἰερᾶς Ἐξετάσεως.

Εἰς ἐκ τῶν φίλων μου διερχόμενός ποτε μετ' ἐμοῦ ὑπὸ τὰ ἀνοικτὰ παράθυρα¹ παρθηναγωγείου, ὅπου πέντε μαθηταὶ ἐκυμβάλιζον πέντε φαντασίας brillantes ἐπὶ πέντε κλειδοκύμβων ὠπλισμένων διὰ πέντε ποδίων, ἤρχισεν νὰ τρέχῃ μ' ὀλῆν του τὴν δύναμιν κύπτων τὴν κεφαλὴν καὶ σταυρώνων τὰς χεῖράς του ὅπισθεν τοῦ τραχήλου.

1. Φιλάνθρωπον ἔργον θὰ ἔπραττεν ἡ ἀστυνομία τῶν Ἀθηνῶν, ἐὰν ἐμμεῖτο τὴν ἀστυνομίαν τοῦ Weimar, ἥτις ἐξέδωκε διάταξιν δι' ἧς ἀπαγορεύεται, ἐπὶ ποινῇ προστίμου 2 μάρκ καὶ ἑκάστην, τὸ νὰ παίζῃ τις κλειδοκύμβαλον ἐν ὁματίᾳ ἔχοντι τὰ παράθυρα ἀνοικτά.

«Τί τρέχεις οὕτω; τὸν ἠρώτησα, φοβεῖσαι μήπως πέτῃ καμμία καπνοδόχος καὶ σὲ πλακώσῃ;» — «Ἄρως με νὰ φύγω πρὸς Θεοῦ, ἀνέκραξεν ἐκείνος, ἀπὸ τὰ παράθυρα αὐτῆς τῆς οἰκίας μου βίπτουν κατὰ κεφαλῆς πέτραις ἢ ρύταις, δὲν διακρίνω καλὰ...»

Τὸ κλειδοκύμβαλον κατεστῆθη ἐπιπλὸν ἀπαράτητον πάσης οἰκογενεῆς σεβομένης ἐαυτήν. Ὁθεν τὸ κλειδοκύμβαλον ὑψώθη εἰς δόγμα· ἐκτὸς αὐτοῦ, οὐκ ἔστι σωτηρία. Ἄλλοτε κατεδέχετο μόνον εἰς τὸ πρῶτον πάτωμα νὰ ἐνθρονίζηται τὸ πολύτιμον ἐπιπλὸν, τώρα ὅμι μόνον ἀνέβη εἰς τὰ ὑπερῶα, ἀλλὰ κατέβη καὶ εἰς τὰ ὑπόγεια καὶ συνανέμιχθη πρὸς τὰ ἐργαλεῖα τοῦ τεχνίτου καὶ πρὸς τὰ πῆλινὰ σκεύη τῆς ταπεινῆς πλυντρίας, τῆς ὁποίας ἡ κόρη μετ' οὐ πολὺ ἀντὶ νὰ βοηθῇ τοὺς γονεῖς τῆς εἰς τὰ βράδια των ἔργα θὰ καταντλή πεντάκις ἢ ἐξάκις τῆς ἡμέρας κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν ὅλον τὸ ἀντιμουσικώτατον μουσικολόγιον, τὸ ὁποῖον δημοσιεύεται εἰς τοῦ Brindus ἢ τοῦ Ricordi.

Πολλοὶ πατέρες δὲν συναισθάνονται οἱ ταλαίπωροι νὰ ἔκαμαν καμμίαν ἀμαρτίαν διὰ νὰ τιμωρῶνται τόσον σκληρῶς ὑπὸ τοῦ κλειδοκύμβαλου τῆς κόρης των, ἀλλ' ὅμως ἀγογγύστως οἱ δυστυχεῖς ὑπομένουσι τὸ καθημερινὸν βασανιστήριον, διότι εἶπον εἰς αὐτοὺς αἱ γυναῖκες των ὅτι ἡ μουσικὴ εἶναι πρᾶγμα ἀπαράτητον εἰς μίαν καλῶς ἀνατετραμμένην κόρην.

Ἄς δοκιμάσῃ ὁ βουλομένης νὰ πορευθῇ εἰς περιπάτον εἰς τινὰς δόδους, καθ' ἣν ὥραν μένουσιν ἀνοικτὰ ὅλα τὰ παράθυρα, θὰ ἀκούσῃ τὰ ἐξῆς.

Ἀπὸ τοῦ ἰσογείου τῆς οἰκίας ἀριθ. 1 θὰ ἐξέρχεται ἡ Périchole.

Τὸ μεσεῖον πάτωμα θὰ ἀναδίδῃ τοὺς ἤχους τοῦ βάλς τῶν Cloches de Corneville.

Ἀπὸ τοῦ ἐπάνω πατώματος θὰ ἀκούωνται οἱ Soupirs τοῦ Godefroy. Εἰς τὸ παρεπῶν θὰ ἦνε εἰς φοβεράν κίνησιν τὸ πόδιον πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ κοινοῦ ἐκείνου περιμαζεύματος τετραχόρων, μαζουρκῶν κλ., τὸ ὁποῖον ὁ Βέρδης ὀνομάζει Un Ballo in maschera.

Ἄν ἡ οἰκία ἔχῃ καὶ ἄλλα πατώματα καὶ τύχη εἰς αὐτὰ νὰ ἤχῃ καμμία romance τοῦ Mendelssohn ἢ καμμία σονάτα τοῦ Haydn, τὸ ταλαίπωρον μικρὸν ἀριστοῦργημα θὰ εὐρίσκηται πνιγμένον ἐντὸς τῆς ἀτάκτου πλημμυρούσης ἀμουσίας.

Ὁμοίᾳ τινι θὰ παράσχῃ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ διαβάτου καὶ ἡ οἰκία ἀριθ. 4, ἐκτὸς μόνον ὅτι ἐκεῖ τὸ κλειδοκύμβαλον θὰ συνοδεύεται ἴσως καὶ ὑπὸ βιολίου... Εἰς τὴν οἰκίαν ἀριθ. 6 τὸ κακὸν ὑπερεκχειλίζει, διότι ἐκεῖ τέσσαρες amateurs ἀποτελοῦσι συναυλίαν... ἥτις ἐμβάλλει εἰς ὕπνον ἢ εἰς μανίαν τοὺς ἀκροαμένους, συναθροίζει τοὺς γάτους τῆς συνοικίας, ταρασσεύει τὸν ὕπνον τῶν μικρῶν πτηνῶν, τὰ ὁποῖα κοιμῶνται εἰς τὸ

κλωβίον των, καὶ φέρει τέλος πάντων ἀποτελέσματα λοιμικῆς νόσου...

Ὀλίγας λέξεις ἀκόμη διὰ νὰ τελειώσωμεν, τὰς ὀλίγας δ' αὐτὰς λέξεις θὰ ἀποτείνωμεν πρὸς τοὺς γονεῖς. Θέλετε μὲ πάντα τρόπον νὰ θαυμάζωσιν οἱ ἄνθρωποι τὰ τέκνα σας; ἔχει καλῶς, ἔχετε δίκαιον, τὸ πρᾶγμα εἶναι φυσικόν, προσέξατε ὅμως πολὺ μήπως τὰ καταστήσῃτε γελοῖα, πρὸς τοῦτο δὲ ἀκούσατε τὰ ἐξῆς.

1. Εἶνε πρᾶγμα σπάνιον καὶ ἐπομένως περιζήτητον ἀπὸ τοὺς εὐφρονούντας γαμβροὺς κόρη μὴ κυμβαλίζουσα.

2. Ὁ μουσικὸς δὲν αὐτοσχεδιάζεται.

3. Ἐπὶ χιλίων παιδίων ἐν μόνον ἔχει ἐκ φύσεως τὰ ἀπαιτούμενα συστατικὰ διὰ νὰ μάθῃ μουσικῶν.

4. Ἄν τὸ φίλτατόν σας εἶνε τὸ ἐν ἐκείνῳ τὸ προωρισμένον, τότε δὲν ἔχει ἀνάγκην τῆς ἀναμύξεώς σας, τὸ ἐν αὐτῷ δαιμόνιον θὰ ἀναδειχθῇ μόνον του.

5. Ὅσον λαμπρὸν καὶ τερπνὸν καὶ ἀξιοθαύμαστον πρᾶγμα εἶνε ὁ ἀληθὴς μουσικὸς, ὁ τεχνίτης, διὰ τοὺς ἀκούοντας, τόσον ὀκληρὸν καὶ ἀπελπιστικὸν εἶνε νὰ ἀκούῃ τις ἄνθρωπον μουσουργοῦντα χωρὶς οὕτε νὰ γνωρίζῃ μουσικὴν οὕτε νὰ ἔχῃ τὴν φυσικὴν πρὸς τοῦτο προδιάθεσιν.

Συμπέρασμα: Προτιμότερον εἶνε νὰ ἔχῃ τις γείτονας σιδηρουργοὺς, λεβητοποιοὺς ἢ ἄλλους τοιούτους θορυβοποιοὺς παρὰ κακὸν μουσικόν.

Α...Ω...

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

[Ἐκ τῶν τοῦ Gaston Tissandier].

Βερνάρδος Παλιού.

Ἐνῶ οἱ φιλόσοφοι οὗτοι ἐκθύμως ἐμάχοντο, μεγαλόνοους ἐργάτης ἐφήρμοζεν τὴν πειραματικὴν μέθοδον, καὶ διὰ τοῦ ἀποτελέσματος τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ ἀπεδείκνυε τὸ γόνιμον τῆς μεθόδου ταύτης. Ὁ ἐργάτης οὗτος ἦτο ὁ Βερνάρδος Παλιού, ὁ ἐνδοξὸς πρόδρομος τοῦ Φραγκίσκου Βάκωνος.

Ὁ Παλιού ἐγεννήθη εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς δεκάτης ἑταῆς ἐκατονταετηρίδος εἰς πενήχρον χωρίον. Ἀγνώστω εἶναι τὰ κατὰ τὴν παιδικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν νεανικῶν του χρόνων περιήλθε τὰ Πυρηναῖα, τὴν Φλάνδραν, τὰς Κάτω - Χώρας, τὰς Ἀρδέννας καὶ τὰς ὀχθὰς τοῦ Ῥήνου. Ὡς νομιάς ἐργάτης, λέγει ὁ ἴδιος, μετερχόμενος τὸν ὑαλοποιὸν, τὸν ζωγράφον καὶ τὸν γεωμέτρον, ἀλλὰ παρατηρῶν πρὸ πάντων τὰς χώρας καὶ τὰ ἐν τῇ φύσει ἀξιοθέατα, καὶ διατρέχων τὰ ὄρη καὶ τὰ δάσκη, τὰ λατομεῖα καὶ τὰ μεταλλωρυχεῖα, τὰ σπήλαια καὶ τὰ ἄντρα.

Ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν, ὁ Παλιού ἀποκατέστη καὶ ἐνυμφεύθη εἰς Saintes, μετὰ παρέλευσιν δὲ ὀλίγων ἐτῶν, ἔχων πολυμελὴ οἰκογένειαν καὶ πενήστatos ὦν, ἐπεδόθη ἐπιμόνως εἰς τὴν κατασκευὴν φθεντιανῶν καὶ ἐγκαύστων ἀγγείων,

(faïences et émaux), διὰ τῶν ὁποίων ἀπθανάτισε τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Ὁ Βερνάρδος Παλίσυ διηγείται ὅτι, ἰδὼν ποτε περιχαλκῆς κύπελλον φαβεντιανὸν ἔγκαιρον (faïence émaillée), ἀπεφάσισε νὰ ἐξερευνήσῃ τὸ μυστήριον τῆς κατασκευῆς αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ἦτο ἄγνωστον ἐν Γαλλίᾳ, ἔχων δὲ πνεῦμα καλλιτεχνικὸν καὶ ἐντριβὴς ὢν εἰς τὴν ζωγραφικὴν, ἀλλ' οὐδεμίαν κεκτημένους γνῶσιν περὶ τῶν ἀργιλλωδῶν γυαλῶν, ἐπειράθη νὰ κατασκευάσῃ ἔγκαιστα «ὡς ἄνθρωπος ἐν τῷ σκοτεινῷ ζῆτων». Ἡ ἱστορία τῶν ἔργων τοῦ Παλίσυ ἐν τῇ κεραμευτικῇ τέχνῃ εἶναι ἀληθὴς ἐμπούνα, ἣν ἀφηγεῖται ὁ ἴδιος δι' ὕφους ἀξίου τοῦ Montaigne. Τὰ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ὑπ' αὐτοῦ γραφέντα εἶναι εἰκὼν πιστὴ τῶν προσπαθειῶν τοῦ πρὸς τὸ ἄγνωστον ἀγωνιζομένου ἐφευρέτου, καὶ παρέχουσι λαμπρὸν παράδειγμα τῶν ἀποτελεσμάτων, τὰ ὁποῖα δύναται νὰ ἐπιτύχῃ ἡ μεγαλοφυΐα ἐφαρμοζούσα τὴν πείρην διὰ τῆς ἐργασίας τῶν χειρῶν.

Ὁ Βερνάρδος Παλίσυ ἐποίησατο τὰς πρώτας αὐτοῦ δοκιμὰς διὰ πολλῶν οὐσιῶν διαφόρων, ἅντις τῆς ἐλαχίστης ἐπιτυχίας. «Ἀπατηθεὶς πολλάκις μετὰ μεγάλης δαπάνης καὶ κόπου, λέγει, συνέτριβον καθ' ἑκάστην νέας ὕλας καὶ κατασκευάζον νέας καμίνους, καταναλίσκων πολλὰ χρήματα καὶ ζύλα καὶ χρόνον». Ὁ Παλίσυ θέλων νὰ ἐργασθῇ μεθοδικῶς ἀπεφάσισε νὰ γυμνασθῇ κατὰ πρῶτον εἰς τὴν κατασκευὴν μόνου τοῦ λευκοῦ ἔγκαιστου, ἐπιφυλαττόμενος νὰ εὕρῃ ἐν τῷ μέλλοντι τὰ κεχρωματισμένα.

Ἐπὶ δύο συνεχῆ ἔτη καὶ ἐπέκεινα συχνάζει εἰς τὰ πλησίον κείμενα ὑαλοποιεῖα, καὶ μετ' ὀλίγον, ὅπως ἀποφύγῃ τὴν ἐκ τῶν συγῶν τούτων μετατοπίσεων χρονοτριβὴν, ἀποφασίζει νὰ κτίσῃ κάμινον ὁμοίαν πρὸς τὰς τῶν ὑαλοποιῶν. Ὁ ἀκάματος τεχνίτης κατασκευάζει αὐτὴν μετὰ κόπου ἀπείρου, καθότι μὴ δυνάμενος νὰ μισθώσῃ ἐργάτην ἀναγκάζεται νὰ κτίσῃ ὁ ἴδιος καὶ νὰ διαλύῃ τὴν ἄσβεστον, καὶ νὰ ἀντλή ὕδωρ ἐκ τοῦ φρέατος καὶ νὰ μεταφέρῃ τὸν πηλὸν ἐπὶ τοῦ ὤμου. Κατασκευασθεὶς τῆς καμίνου, ἀνάγκη νὰ παρασκευασθῶσι καὶ νὰ τακθῶσι τὰ ἔγκαιστα. Ὁ Παλίσυ μένει ἐνίοτε ἐξ ἡμέρας καὶ ἐξ νύκτας ἐνώπιον τοῦ πυρὸς καίων ἀδιαλείπτως καύσιμον ὕλην. Καθ' ἣν στιγμήν ἡ ἐπιτυχία φαίνεται βεβαία, ἐλλείπουσι τὰ ζύλα. Ὁ ἀτυχὴς πειραματοποιὸς καίει τοὺς στύλους τοῦ κήπου του, καὶ ῥίπτει ἐπὶ τέλους εἰς τὴν κάμινον τὰς τραπέζας καὶ τὰ πατώματα τῆς οἰκίας του. Ἐκείνοι, οἵτινες ὤφειλον νὰ βοηθήσωσι τὸν Παλίσυ, τὸν περιέπαιζον, καὶ διέδιδον ὅτι ἔκαψε τὴν οἰκίαν του καὶ ὅτι ἦτο παράφρων, δυσφημοῦντες οὕτως αὐτόν. «Ἄλλοι ἔλεγον ὅτι ὁ κεραμεὺς κατασκευάζει κίβδηλα νομίσματα. Ὁ δυστυχὴς ἐφευρέτης δαπανήσας ὅσα εἶχε καὶ χρεωθείς, ἔχων δὲ πρὸς τούτοις δύο θηλάζοντα τέκνα, διέδινε πᾶς ἀγυίᾳ, «κεκυρῶς

ὡς ἄνθρωπος τεταραγμένος. Ἀλλ' ὅμως χάριν τῆς ἐλπίδος, ἣν ἔτρεφον, προσθέτει ὁ ἀκαταπόνητος ἐργάτης, ἐξηκολούθουν τὰ ἔργα μου μετὰ τοσαύτης γενναιότητος, ὥστε πολλάκις, ὅπως ὑποδέχθω τοὺς ἐπισκεπτομένους με, προσπαθῶν νὰ γελῶ, καίτοι ἐνδομύχως ἐθρήνουν».

Ὁ Παλίσυ μετ' οὐ πολὺ ἐπέτυχεν εἰς τὰς δοκιμὰς του, ἀλλὰ τὴν ἐπιτυχίαν ταύτην ἐξηγόρασε διὰ μεγίστων ταλαιπωριῶν, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἐξῆς περικοπὴ, ἣν ἀποσπῶμεν ἐκ τοῦ περὶ κεραμευτικῆς τέχνης (L'art de la terre) συγγράμματος αὐτοῦ.

«Μοὶ ἐπῆλθε καὶ ἄλλη συμφορὰ ἡ θερμότης, τὸ ψυχρὸς, οἱ ἀνέμοι, αἱ βροχαί, κατέστρεφον μέγα μέρος τῶν κεραμευτικῶν μου ἔργων πρὶν ἢ ἐψηθῶσιν, εἰς τρόπον ὥστε ἡναγκαζόμην νὰ δανεισθῶ ξυλίσαν, πέταυρα, κεράμους καὶ καρφία διὰ νὰ ἐπισκευάσω τὴν οἰκίαν μου. . . Κατέστρεφον δὲ τὴν ἐργασίαν μου καὶ ἔκτιζον ἐκ δευτέρου κατὰ τι καλλίτερον. Ἐνεκα τούτου λοιπὸν πολλοὶ τεχνῖται καὶ κλητῆρες καὶ συμβολαιογράφοι καὶ γραῖται πολλοὶ, ὅλοι ὁμοῦ μὴ λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ τέχνη μου ἔχει ἀνάγκη εὐρυχωρίας, ἔλεγον ὅτι οὐδὲν ἄλλο πράττω ἢ νὰ κτίζω καὶ νὰ χαλῶ, καὶ μὲ ἐμέμφοντο ἀντὶ νὰ μὲ λυπηθῶσιν, ἀναγκάζόμενον νὰ δαπανῶ πράγματα ἀναγκαῖα εἰς τὴν διατροφήν μου διὰ νὰ κατασκευάσω τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὴν τέχνην μου. . . Ἐπὶ πολλὰ ἔτη μὴ ἔχων πῶς νὰ σκεπάσω τὰς καμίνους μου, ἡμὴν ἐκτεθειμένος τὴν νύκτα εἰς τὴν βροχὴν καὶ εἰς τοὺς ἀνέμους ἄνευ βοηθείας τινὸς ἢ παρηγορίας, καὶ ἀκούων ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁλολύζοντας αἰγυλίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ σκύλους ὠρυόμενους. Ἐνίοτε ὁ ἀνεμὸς ἔπνεε σφοδρὸς ὑποκάτω καὶ ὑπεράνω τῶν καμίνων, ὥστε ἡναγκαζόμην νὰ διακόψω τὴν ἐργασίαν μου ματαίως κοπιᾶσας, πολλάκις δὲ παρηκτιῆσας οὕτω τὰ πάντα καὶ διάβροχος ὢν κατακλιόμενος κατὰ τὸ μεσονύκτιον ἢ τὴν αὐγὴν οὕτως ἐλκεσινῶς ἔχων, ὡς νὰ εἶχον κυλισθῇ εἰς τὸν βόρβορον τῶν ἀγυιῶν καὶ ἀποσυρόμενος ψηλαφῇ τὰ ἄνευ λύχνου, ἐπιπτον τῇδε κάκεισε ὡς ἄνθρωπος οἰνοδαρής».

Ὁ Παλίσυ ἐν μέσῳ τῶν δοκιμασιῶν τούτων προσήγγιζεν εἰς τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν. Ἦλθεν ἡμέρα, καθ' ἣν τὰ λαμπρὰ αὐτοῦ κεραμευτικὰ ἔργα, τὰ χαρίζοντα ἀγαλμάτια, ἐξετιμῆθησαν καὶ ἐξητῆθησαν. Ὁ connétable¹ de Montmorency ἐπροστάτευσεν τὸν κεραμεὺν καὶ ἀνέθεσεν αὐτῷ ἔργα σπουδαῖα, ἢ δὲ Αἰκατερίνη τῶν Μεδίκων² ἐκάλεσεν αὐτὸν εἰς Παρισίους. Ὁ Βερ-

1. Ὁ connétable (comes tabuli) ἦτο κατ' ἀρχὰς ἐπιμελητὴς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου. Ἀπὸ Ἐρρίκου Α' (1171 ἐκατοντ.) μέχρι Λουδοβίκου II' ὁ connétable ἦτο ὁ πρῶτος ἀξιωματικὸς τῆς γαλλικῆς μοναρχίας. Ἐν καιρῷ πολέμου εἶχε τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν τοῦ στρατοῦ μετ' ἀπολύτου ἐξουσίας. Ἐν καιρῷ εἰρήνης ἦτο προσέτι ὁ πρῶτος σύμβουλος τοῦ βασιλέως ὡς πρὸς τὰ πολέμια. Τὸ ἀξίωμα τοῦτο καταργήθη τῷ 1627.

2. Σύζυγος τοῦ διὰ δόχου καὶ κατόπιν βασιλέως τῆς Γαλλίας Ἐρρίκου Β'.

νάρδος Παλίσυ ἐφιλοξενήθη εἰς τὰς Τουΐλεριὰς καὶ ἐνετάλη νὰ κοσμήσῃ τὸ Ἀνάκτορον τοῦτο.

ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Φραγκίσκου Α' ἡ γαλλικὴ σχολὴ ἔλαμπε τότε ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ λάμπει. Οἱ Jean Goujon, οἱ Pierre Lescot, οἱ Germain Pilon καὶ οἱ Ducerceau ἀνεδεικνύοντο ἐφ' ἀμύλλῃ τῶν Leonard de Vinci, τῶν Primaticcio, τῶν André del Sarto καὶ τῶν Benvenuto Cellini. Ὁ Βερνάρδος Παλίσυ ἔλθων ἐκ τῆς ἐπαρχίας μεταξὺ τῶν διδασκάλων τῆς σχολῆς ταύτης, ἐμικρήθη καὶ αὐτὸς τὰ ἀριστουργήματα τῆς ἰταλικῆς τέχνης, καὶ κατασκευάσας πλῆθος ἀγυγιῶν ἐγκαιστῶν διὰ τοὺς κήπους, τὰς κρήνας καὶ τὰς πολυτελεῖς οἰκίας. Ὁ μέγας καλλιτέχνης ἡ σχολήθη μετ' οὐ πολὺ εἰς τὴν διακόμενῃ τῶν Τουΐλεριῶν ἄρτι ἀνεγερθεῖσαν ὑπὸ τῆς Αἰκατερίνης τῶν Μεδίκων.

Συγχρόνως ἐπεδόθη καὶ εἰς ἄλλα ἔργα, δύναται δὲ νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ πρῶτος καθιερῶν τῆς φυσικῆς ἱστορίας καὶ ὡς εἰς τῶν ἱδρυτῶν τῆς νεωτέρης γεωλογίας. Κατὰ τὰς περιηγήσεις αὐτοῦ εἶχε παρατηρήσει ἰδίως τὴν σύστασιν τῶν βράχων, καὶ εἶχε συλλέξει κοχλίας ὀρυκτοῦς θεωρουμένους κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὡς ἐντυπώματα ἀλλόκοτα οὐδεμίαν ἔχοντα σημασίαν καὶ ὡς τερατουργήματα αὐτοφυῆ, κατὰ τυχαίαν τινὰ συγκυρίαν παραχθέντα.

Ὁ ταπεινὸς κεραμεὺς, ὅστις οὕτε τὴν ἑλληνικὴν ἐγνώριζεν οὕτε τὴν λατινικὴν, προσεκάλεσε τοὺς φιλοσόφους καὶ τοὺς ἐπιστήμονας καὶ «ἐνώπιον πάντων τῶν διδασκάλων ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ ἐν μέσοις Παρισίοις, ὅτι οἱ ὀρυκτοὶ κοχλῖαι εἶναι κοχλῖαι ἀληθινοὶ ἐναποτεθέντες πάλαι ὑπὸ τῆς θαλάσσης εἰς τὰ μέρη ὅπου εὕρισκονται νῦν, καὶ ὅτι οἱ λίθοι οἱ φέροντες τύπους ἰχθύων καὶ ἄλλων ζώων ἔλαβον παρ' αὐτῶν τῶν ζώων καὶ τῶν ἰχθύων τὰς διαφόρους αὐτῶν μορφάς».

Ὁ Παλίσυ συλλέγει τὰ εἰς τὰς ἀποδείξεις τοῦ ἀναγκαῖα, τάττει εὐμεθόδως τὰ κρύσταλλα καὶ τὰ ὀρυκτὰ ζῶα καὶ φυτὰ, τὰ ὁποῖα κατὰ τὰς περιηγήσεις αὐτοῦ συνήγαγε, καὶ ἰδρύει οὕτω ἐν ἔτει 1571 τὸ πρῶτον φυσιολογικὸν μουσεῖον, ἀρχόμενος συγχρόνως καὶ τῶν παραδόσεων αὐτοῦ. Αἱ παραδόσεις αὗται, εἰς τὰς ὁποίας πολυάριθμοι συνέβησαν ἀκοραταί, διήρκεσαν μέχρι τοῦ 1584. Ἡ συλλογὴ αὐτοῦ εἴκνε πλῆθος περιέργων, πάντα τὰ ἐν αὐτῇ ἀντικείμενα ἦσαν τεταγμένα «κατὰ τάξιν καὶ κατὰ βαθμίδας μετ' ἐπιγραφῶν, ὅπως δύναται ἕκαστος νὰ διδάσκηται ὁ ἴδιος». Μετὰ τῶν ἀνὰ χεῖρας ἀποδείξεων ὁ Παλίσυ εἶναι ἀκλόνητος εἰς τὰς πεποιθήσεις τοῦ καὶ εἶναι ἐτοιμὸς ν' ἀντιμετωπίσῃ καὶ τῶν ἐπικριτῶν τὴν πικρίαν καὶ τῶν φθονερῶν τὴν ζηλοτυπίαν, καὶ τὴν τυφλὴν τῶν ἀμαθῶν παραφροσύναν, μετὰ θάρρους δὲ καὶ ὑπερηφάνειας ἀνκρωεῖ «φέρε τώρα τοὺς Λατίνους φιλοσόφους σου νὰ μοὶ ἀποδείξωσι τὸ ἐναντίον».

Εἰς τὰ συγγράμματα αὐτοῦ ὁ Βερνάρδος Παλίσυ μεταχειρίζεται τὸν διήλογον καὶ εἰσάγει δύο πρόσωπα τῆς φαντασίας αὐτοῦ, ὧν ὁ μὲν ὀνομάζεται Θεωρητικὸς, καὶ ἐκπροσωπεῖ τὴν σχολαστικὴν φιλοσοφίαν, εἶναι δὲ παιδαγωγὸς ἀμαθὴς καὶ ἀνάγωγος, ὅστις πολλάκις προκαλεῖ τὸν οἰκτον διὰ τῶν ἐζητῶν αὐτοῦ ἀπαντήσεων. Ὁ ἕτερος ὀνόματι Πρακτικὸς καταστρέφει ἀδιακόπως τοὺς βλακώδεις συλλογισμοὺς τοῦ Θεωρητικοῦ, μετὰ μεγίστου δὲ οἷστρου καὶ εὐφυΐας καὶ εὐφραδείας καταπολεμεῖ τὰς ἐκ προτέρων συνηρμοποιημένας ἰδέας αὐτοῦ. Τὸ ἀμίμητον τοῦτο βιβλίον εἶναι ἐν τῶν μεγάλων φιλολογικῶν μνημείων τῆς δεκάτης ἑκτῆς ἐκατοστηταετηρίδος. Ὁ συγγραφεὺς εὐγλωττος ὢν καὶ περιπαθὴς καὶ ὀρμητικὸς, ἐκθέτει μετὰ δεινότητος τὴν ὑγιᾶ λογικὴν καὶ βασίζει τὰς πεποιθήσεις του ἐπὶ τῆς παρατηρήσεως τῆς φύσεως. Παράδειγμα τούτου ἔστω τὸ ἐξῆς χωρίον, τὸ ὁποῖον ὁ Παλίσυ γράφει, ἀφοῦ διὰ μακρῶν ἀπέδειξεν ὅτι οἱ λίθοι δὲν αὐξάνουσιν, ὡς γενικῶς ἐπιστεύετο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

«Θεωρητικὸς. Καὶ ποῦ τὸ ἦρξες αὐτό; γραπτὸν ἦτο ἢ εἰπέ με εἰς ποῖον σχολεῖον ἤκουσες ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον λέγεις;

«Πρακτικὸς. Ἄλλο βιβλίον δὲν ἀνέγνωσα εἰμὴ μόνον τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τὸ ὁποῖον εἶναι γνωστὸν τοῖς πᾶσι καὶ πᾶς τις δύναται νὰ γνωρίσῃ καὶ ν' ἀναγνώσῃ τὸ ὥραϊον τοῦτο βιβλίον. Ἀναγνώσας λοιπὸν αὐτὸ ἐσκέφθην περὶ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, καθότι δὲν ἐμελέτησα τὴν ἀστρολογίαν καὶ δὲν ἐπαρατήρησα τοὺς ἀστέρας».

Ἀναγινώσκοντες τοὺς θαυμασίους λόγους (discours admirables), θαυμάζομεν τὸ καινοφανὲς καὶ ποικίλον τῶν παρατηρήσεων τοῦ Παλίσυ περὶ τῆς συστάσεως τῶν ὀρέων καὶ τοῦ ἐδάφους, περὶ τῆς γενέσεως τῶν ὀρυκτῶν, περὶ τοῦ σχηματισμοῦ καὶ τῆς ἀυξήσεως τῶν λίθων, τοὺς ὁποίους ἐξετάζει ὡς πρὸς τὸ σχῆμα, τὸ χρῶμα, τὴν συνάφειαν, τὸ βάρος καὶ τὴν πυκνότητά. Αἱ ἀποκρυσταλλώσεις, αἱ σταλακτίδες, τὰ ἀπολιθωμένα ζύλα, τὰ ὀρυκτὰ ζῶα καὶ φυτὰ, τὸ τιτανοαργιλλώδες στρώμα, αἱ κοχχυλιώδεις ἐναποθέσεις, ἐκλύουσι τὴν προσοχὴν αὐτοῦ. Πιστὸς εἰς τὴν συνήθη αὐτοῦ περὶ τὰς διερευνήσεις μέθοδον, ὁ Παλίσυ συσχετίζει πάντα τὰ συλλεγέντα γεγονότα μετὰ γενικῆς τινος θεωρίας, ἥτις εἶναι πάντοτε σχεδὸν ὀρθὴ καὶ γόνιμος.

Τὸ συγγράμμα τοῦτο περιέχει θεωρίας εὐρείας καὶ τολμηρὰς περὶ τῶν σπουδαιοτάτων τῆς ἐπιστήμης ζητημάτων. Ἐν αὐτῷ εὕρισκόμεναι ἰδέαι μεγαλοφυεῖς καὶ δὴ καὶ ἀποκαλύψεις, ἃς ἡ ἐπιστήμη ἐπέθεβαίωσε κατόπιν.

Ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ περὶ τῆς φύσεως τῶν ὑδάτων καὶ κρηνῶν (Discours sur la nature des Eaux et Fontaines) ὁ Παλίσυ καταδεικνύει τὸν τρόπον τοῦ διοχετεύειν τὸ ὕδωρ ἀπὸ ἐνὸς σημείου

εις ἄλλο δι' ἀντιπλῶν καὶ σωλήνων καὶ ὑδραγωγείων, ἐξετάζει τὰ μεταλλοῦχα ὕδατα, ἀποδίδει τὴν θερμότητα αὐτῶν εἰς ὑπόγειον πῦρ ἀενάως καίον, ἐπιμένει ὡς πρὸς τὴν σπουδαιότητα τῆς δυνάμεως τοῦ ἀτμοῦ, ἥτις εἶναι εἰσέτι ἄγνωστος εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὴν ὁποίαν κατανόησεν οὐχὶ «ἀναγινώσκων βιβλίον τι τῶν φιλοσόφων», ἀλλὰ βράζων ὕδωρ ἐν τῷ λέβητι. Κατ' αὐτὸν τὰ πηγαιῖα ὕδατα προέρχονται ἐκ τῆς ἐνσταλάξεως τῶν ὀμβρίων ὑδάτων, ἐκθέτει δὲ δόλοκληρον τὴν θεωρίαν τοῦ σχηματισμοῦ αὐτῶν καὶ βεβαιῶν ὅτι τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ὕδατα «γαλουχοῦνται ὑπὸ τῶν μαστῶν τοῦ Ὁκεανοῦ», καταδεικνύει ἔπειτα τὸν τρόπον τοῦ κατασκευάζειν κρήνας τεχνητάς κατὰ μέμνησιν τῆς φύσεως «ἀπολουθύντες τοὺς τύπους τοῦ μεγάλου κρηνοποιου... καὶ τοῦτο διότι εἶναι ἀδύνατον νὰ μνηθώμεν τὴν φύσιν εἰς ὅ,τι δῆποτε, ἐὰν δὲν παρατηρήσωμεν τὰ φαινόμενα αὐτῆς, λαμβάνοντες αὐτὴν ὡς τύπον καὶ παράδειγμα. Εἰς τὸ ἐπόμενον χωρίον τῆς Πραγματικῆς αὐτοῦ περὶ τοῦ τιτανναργιλώδους στρώματος (Traité de la merne) ὁ Παλιῦς ἀναφαίνεται ὡς ὁ ἀληθὴς ἐφευρέτης τῶν ἀρτεσιανῶν φρεάτων.

«Μοὶ φαίνεται, λέγει, ὅτι ἠθέλωμεν εὐκόλως διατρήσει πέτρας τινὰς μαλακὰς διὰ τρυπάνης, καὶ ὅτι διὰ τοῦ μέσου τούτου δυνάμεθα νὰ εὐρωμεν ἔδαφος τιτανναργιλώδες καὶ δὴ καὶ ὕδατα διὰ φρέαρ, τὰ ὁποῖα δυνάμεθα πολλάκις νὰ ὑψώσωμεν πολὺ ὑπεράνω τοῦ σημείου, εἰς ὃ εὗρεν αὐτὰ ἡ τρυπάνη, τοῦτο δὲ δσάκις ἔρχονται ἀπὸ μέρους ὑψηλοτέρου τῆς τρύπας, τὴν ὁποίαν ἠνοίξαμεν». Ὡς φυσικὸς καὶ χημικὸς καὶ ἀγρονόμος, ὁ Παλιῦς ἐξετάζει πάντα τὰ μεγάλα ζητήματα τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης, καὶ διασαφηνίζει αὐτὰ διὰ συλλογισμῶν καὶ ὁρθοτάτων παραγγεμάτων.

Ὡς χημικὸς, ὁ ἐπιτήδειος πειραματοποιὸς ὑπερβαίνει πάντας τοὺς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ματαιοπονοῦντας πρὸς εὑρεσιν τοῦ φιλοσοφικοῦ λίθου, καὶ ἀποδεικνύει ἰδίως ὅτι τὰ ἄλλα δὲν εἶναι, ὡς ἐνομιζέτο, μετουσίωσις τοῦ ὕδατος, ἀλλ' ὅτι ἀποκρυσταλλοῦνται ἀφοῦ διαλυθῶσιν ἐν τῷ ὕδατι.

Ἐχθρὸς ὢν ἀδυσώπητος τῶν ἀλχημικῶν, ἀποκαλύπτει τὰς διαφόρους μεθόδους τῆς ἐκκαθαρίσεως τῶν μετάλλων, καὶ τὴν ἀπάτην, διὰ τῆς ὁποίας οἱ πλεῖστοι αὐτῶν πείθουσιν ὅτι κατασκευάζουσι χρυσὸν καὶ ἄργυρον. Εἰς τοὺς ἰατροὺς παραγγέλλει νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς τὴν χημείαν, καὶ νὰ μάθωσι καλλίτερον τὰ πράγματα τῆς φύσεως. Εἰς τοὺς γεωργοὺς συμβουλεύει νὰ λιπαίνωσι τὴν γῆν καὶ καταδεικνύει τὴν χρησιμότητα τοῦ τιτανναργιλώδους στρώματος, παραγγέλλει δὲ αὐτοῖς πρὸ πάντων νὰ μὴ γυμνώσιν τὸ ἔδαφος δένδρων καὶ νὰ φεῖδωνται τῶν δασῶν. «Ἀφοῦ ἐκοπῶσιν ὅλα τὰ δάση, ἀνάγκη, λέγει, νὰ παύσωσι πᾶσαι αἱ τέχναι, οἱ δὲ τεχνῖται νὰ βόσκω-

σιν ὡς ὁ Ναβουχοδονόσωρ». Πρὸς πάντας ἐκθέτει σοφωτάτας ἀρχὰς ὑγιоῦς φυσικῆς φιλοσοφίας. Ὁ μέγας τεχνῖτης οὐ μόνον ἀναδεικνύεται ὡς ἐπιστήμων, ἀλλ' ὑψοῦται μέχρι τῶν χωρῶν, ἐνθα πλανᾶται ὁ νοῦς τῶν βαθυνουστάτων σοφῶν, ὡς λ. γ. ὅτε γράφει· «Ἡ ἐπιστήμη φανεροῦται εἰς τὸν ζήτοῦντα αὐτήν!» καὶ κατωτέρω· «Δὲν πρέπει νὰ καταχωρῶμεθα τῶν δώρων τοῦ Θεοῦ οὐδὲ νὰ κρύπτωμεν τὴν ἱκανότητα ἡμῶν, καθότι ἐγράφη ὅτι ὁ παρὰ φρων ὁ κρύπτων τὴν παραφροσύνην του εἶναι προτιμότερος τοῦ σοφοῦ τοῦ κρύπτοντος τὴν σοφίαν του».

Ἐνθ' ὁ Παλιῦς διὰ τῶν ἔργων του ἐπλουτίζει τὴν ἐποχὴν αὐτοῦ, οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι καὶ αἱ διχόνοια ἐδήλουν τὴν Γαλλίαν. Ὁ κερκυεὺς ἐν μέσῳ τῶν ταλαιπωριῶν αὐτοῦ εἶχεν ἀσπασθῆ τὴν θρησκευτικὴν Μεταρρύθμισιν, ὅτε οἱ θρησκευτικοὶ πόλεμοι διετάραξαν τὴν Saintonge, συνελήφθη καὶ μετηνέχθη ἀπὸ εἰρκτῆς εἰς εἰρκτὴν εἰς Saintes καὶ εἰς Βορδὼ. Διὰ τῆς προστασίας τῆς Αἰκατερίνης τῶν Μεδίκων ἐσώθη ἀπὸ τῆς σφαγῆς τοῦ Ἀγίου Βερβολομαίου, ἀλλ' αἱ θρησκευτικαὶ ἔχθραι δὲν ἐφείσθησαν αὐτοῦ ἐπὶ πολὺ. Ὅτε ἡ Ligue¹ ἐκυρίευσεν τοὺς Παρισίους· κατὰ τὸ 1588, ὁ εὐγενὴς γέρον ἐφυλακίσθη εἰς τὴν Βαστίλλην. Ὁ Ματθαῖος δὲ Λωνεῖ, εἰς ὃν τότε τῶν Δέκα ἔξ,² εἰχέται ἐπιμύθως νὰ ὀδηγηθῇ ὁ καλθινιστὴς Παλιῦς εἰς τὸ δημόσιον θέαμα, δηλαδὴ εἰς τὸν θάνατον. Ὁ δούξ τῆς Μαγιέννης, ὅστις τὸν ἐπροσάτευσεν, μὴ δυνάμενος νὰ τὸν σώσῃ ἐντελῶς, κατάρθωσε τοὐλάχιστον διὰ τῆς ἐπιβροχῆς του νὰ ἀναβληθῇ ἡ δίκη αὐτοῦ.

Ὁ Παλιῦς ἔμεινε πιστὸς εἰς τὰς πεποιθήσεις του. Ὁ Ἐρρίκος Γ' τὸν ἐπεσκέφθη ἐν τῇ Βαστίλλῃ μετὰ τινος ἀυλικοῦ.

— Φίλε μου, εἶπεν ὁ βασιλεὺς, πρὸ τεσσαράκοντα πέντε ἐτῶν ὑπηρετεῖς τὴν μητέρα μου καὶ ἐμέ. Ἐστέρξαμεν νὰ ζήσης ἐν τῷ θρησκευματί σου μετὰ τοῦ πυρὸς καὶ τῶν σφαγῶν. Τώρα τοσοῦτον πιέζομαι ὑπὸ τῶν Γκιζῶν καὶ τοῦ λαοῦ μου, ὥστε ἀναγκάζομαι νὰ σὲ ἀφήσω εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν μου, οἱ ὁποῖοι αὐριοι θὰ σὲ καύσωσιν, ἐν δὲν ἀλλάξῃς πίστιν».

— Βασιλεῦ, ἀπήντησεν ὁ γέρον, εἶμαι ἕτοιμος νὰ θυσιάσω τὴν ζωὴν μου πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ. Μοὶ εἶπατε πολλάκις ὅτι μὲ οἰκτεῖτε, ἐγὼ δὲ οἰκτεῖρω ὑμᾶς εἰπόντα τὴν λέξιν, «ἀναγκάζομαι!» Αὕτη δὲν εἶναι λέξις βασιλική, ἐμὲ δὲ οὔτε ὑμεῖς οὔτε οἱ ἀναγκάζοντες ὑμᾶς Γκιζαί.

1. Σύνδεσμος τῶν καθολικῶν καταρτισθεὶς τῷ 1576 ὑπὸ Ἐρρίκου δούκῃ τοῦ Guise, καὶ φανερὸν μὲν σκοπὸν ἔχων τὴν υπεράσπισιν τῆς καθολικῆς θρησκείας κατὰ τῶν αἱρετικῶν, κρυφίως δὲ μελετῶν τὴν ἐκθρόνισιν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Ἐρρίκου Γ'. Ὁ σύνδεσμος οὗτος διελύθη ἐπὶ Ἐρρίκου τοῦ τετάρτου.

2. Πολιτικὸς σύλλογος ἐπὶ Ἐρρίκου Γ' καὶ Ἐρρίκου Δ', συνεκροτήτο ἐκ πολλῶν μελῶν, ὠνομάσθη δὲ Σύλλογος τῶν 16, διότι εἰς δέκα ἔξ κατ' ἐκλογὴν μέλη αὐτοῦ ἀντιθέσαν αἱ δέκα ἔξ συνοικίαι τῶν Παρισίων.

καὶ ὁ λαὸς ὑμῶν δολόκληρος δύνανται νὰ μὲ ἀναγκάσωσι, καθότι ἡξεύρω ν' ἀπολάνω».

Μετὰ τινὰ χρόνον, τῷ 1589, ὁ γηραιὸς Παλιῦς ἐξέπνευσεν ἐν μιᾷ τῶν φυλακῶν τῆς Βαστίλλης.

Γνωμικὸν αὐτοῦ εἶναι τὸ ἑξῆς· «Ἡ πενία ἐμποδίζει τοὺς ἀγαθοὺς νὰ ἐπιτύχωσι». Τὴν ἰδέαν ταύτην ἀνέπτυξε κατόπιν ὁ Βενιαμὴν Φραγκλῆνος ὑπὸ ἄλλην μορφήν εἰπόν· «Ἡ πενία ἀφαιρεῖ πολὺ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου πᾶν ἐλαττήριον καὶ πᾶσαν ἀρετὴν· δύσκολον εἶναι σάκκος κενὸς νὰ μείνῃ ὀρθίος».

ΕΛΙΖΑ Σ. ΣΟΡΤΕΟΡ.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ἡ κυρία Χ** πενθεῖ τὸν θάνατον τοῦ ἀγαπητοῦ τῆς συζύγου.

Τὰ δάκρυά της δὲν ἐστέρησαν ἀκόμη, καὶ οὐδὲ φαίνεται ἀκούουσα τοὺς παραγορητικὸς λόγους, οὓς τῇ ἀπευθύνει ὁ κ. Μ**.

— Ἀ! δι' ἐμὲ τὸ πᾶν ἐχάθη ἐπὶ τῆς γῆς! λέγει κλαίονσα· ἀρίνω διὰ παντὸς τὸν μάταιον τοῦτον κόσμον· τὴν μόνην παρηγορίαν θὰ εὕρω εἰς μοναστήριον.

— Τί λέγετε, Κυρία, εἰς μοναστήριον σεῖς... τόσον πλουσία καὶ τόσον ὠραία ἀκόμη!.. καὶ μόλις τριάκοντα ἐτῶν!

— Εἰκοσιεννέα μόνον, ἀποκρίνεται ζωηρῶς ἡ κ. Χ**.

Δύο δικηγόροι διεδικῶσιν ἐν τῷ δικαστηρίῳ τὴν κυριότητα φρέατος. Ὁ εἰς αὐτῶν ἄρχεται τῆς ἀγορεύσεως του διὰ προλόγου μακροῦ καὶ ἐμφαντικοῦ.

— Ἀλλὰ, λέγει ὁ πρόεδρος, ἡ ὑπόθεσις δὲν εἶναι δὴ τόσον σπουδαία· πρόκειται περὶ ὀλίγου ὕδατος.

— Μὲ συγχωρεῖτε, ἀπαντᾷ ὁ δικηγόρος· ἡ ὑπόθεσις εἶναι σπουδαιότατη· ναὶ μὲν πρόκειται περὶ ἐνὸς φρέατος μόνον· ἀλλὰ τὸ δικαστήριον πρέπει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ πελάται μας εἶνε οἰνοπῶλαι...

Ὁ μικρὸς Ἀλέξανδρος ἤκουε χθὲς τὴν μητέρα του λέγουσαν πρὸς φίλην·

— Ἐφέτος κοντεύω νὰ χάσω ὅλα μου τὰ μαλλιά.

— Μὰ τότε γιατί, μαμὰ, λέγει ὁ μικρὸς, δὲν κλειδόνεις τὸ συρτάρι ὅπου τὰ βάνεις κάθε βράδυ;

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Οἱ φίλοι διαιροῦνται εἰς τρεῖς κατηγορίας, εἰς φίλους τοὺς ὁποῖους ἀγαπῶμεν, εἰς φίλους οὓς ἀνεχόμεθα καὶ φίλους οὓς ἀποστρεφόμεθα. Οἱ τῆς πρώτης κατηγορίας μετροῦνται κατὰ μονάδας, οἱ τῆς δευτέρας κατὰ δεκάδας καὶ οἱ τῆς τρίτης καθ' ἑκατοντάδας!

Ἀδιάκριτός τις κύριος ἠκολούθει παντοῦ μίαν κυρίαν.

Τοῦτο προσκάλει ψιθυρισμούς.

Ἡμέραν τινὰ ἡ Κ***, ἥτις ἔδιδεν ἐρεσπερίδα ἐν τῇ οἰκίᾳ της κατὰ πᾶσαν δευτέραν, εἶπεν εἰς τὸν ὑπηρετὴν τῆς·

— Ὅταν εἶνε ἤδη κόσμος εἰς τὴν αἴθουσαν, δὲν εἶνε εὐπρεπὲς ν' ἀναγγέλλῃς ἀλλεπαλλήλως ἡ Κ** Α καὶ ὁ Κ** Β, ἀλλὰ πρέπει ν' ἀφίνης νὰ παρέρχεται διάστημα τι μετὰ τῶν δύο τούτων ὀνομάτων, ὥστε νὰ πιστεύῃ ὁ κόσμος, ὅτι ἔρχονται χωριστὰ ὁ εἷς καὶ χωριστὰ ὁ ἄλλος.

— Ἡ κυρία ἄς μείνῃ περὶ τούτου ἡσυχος, εἶπεν ὁ ὑπηρετῆς.

Τὴν αὐτὴν ἐσπέραν ἐλθούσης τῆς Κ** Α, ὁ ὑπηρετῆς ἀνήγγειλεν ἐπισήμως·

— Ἡ Κ** Α!

Ἀκολουθῶς κρατῶν κατὰ διάνοιαν τὸν ρυθμὸν, καὶ μετρήσας ἕως δέκα, ἐφώνησεν ὡς τυφλός·

— Ὁ Κ** Β!

Ἀλλ' ἀκριβῶς τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ὁ Κ** Β δὲν εἶχεν ἔλθει!

Ἀ! Κύριε Β, διάσημε ἄγνωστε, ἐνδοξε ἀνώνυμε, πόσαι εὐφύται ἐλέχθησαν εἰς βάρος τοῦ ὀνόματός σου!

ΙΩΝΑΣ.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

* * Εἶνε τῇ ἀληθείᾳ μοναδικὸν πρᾶγμα ἡ ἀγνωμοσύνη τῶν ἀναγνωστῶν. Οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἠσθάνθη ποτὲ καὶ τὴν ἐλαχίστην εὐγνωμοσύνην πρὸς συγγραφέα, ὅστις ἐστέρηθη αὐτὸς τὸν ὕπνον, διὰ νὰ τὸν ἐπιδιδῇ εἰς τοὺς ἀναγνώσας του.

* * Ἡ ἀσχημία διὰ τὸν ἄνδρα εἶνε ἀτέλεια, διὰ τὴν γυναῖκα ὅμως εἶνε ἐλάττωμα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

να Ὑπάρχει ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς Σίδνεϋ, λέγουσι τὰ «Βιομηχανικὰ χρονικά», οἰκία, ἥτις δολόκληρος εἶνε κατασκευασμένη ἐκ χάρτου. Ὅλα τὰ ἐπιπλα, αὐταὶ αἱ λυχναίαι καὶ μία θερμάστρα ἀκόμη εἶνε ἐκ χάρτου, ὡς καὶ οἱ τάπητες καὶ τὰ παραπετάσματα. Ἐν τῇ οἰκίᾳ ὑπάρχει κοιτῶν, ἐν ᾧ οὐ μόνον ἡ κλίνη εἶνε χαρτίνη, ἀλλὰ καὶ τὰ καλύμματα, ἐφαπλώματα, σενδόνια, ἀσπρόβρουχα γυναικεία, σκούφοι νυκτικοὶ τοῦ τελευταίου συρμοῦ, ὑποκάμισα, πάντα ἐν γένει ἐκ χάρτου καθαροῦ.

Πρόκειται δὲ ἐν τῷ πρωτοφανεῖ τούτῳ οἰκήματι νὰ δοθῶσι καὶ συμπόσια, καθ' ἃ παροφίδες, πινάκια, μαχαίρια, περόνια, ποτήρια καὶ πάντα τὰ ἄλλα ἐπιτραπέζια σκευὴ θὰ εἶνε ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης, δηλ. χάρτινα, πλὴν, βεβαίως, τῶν φαγητῶν.

Τὴν μεγαλειότητα ἀνάπτυξιν ἔλαβεν ἡ βελισμπορία εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Γαλλίαν, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἐξαιρέτως ἀνεπτύχθη εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Τσαύτη γίνεσθαι εἰς τὴν χώραν ἐκείνην κατανάλωσις βιβλίων καὶ ἐφημερίδων,

ώστε μόλις τὰ 750 χαρτοποιεῖα, ἐν οἷς ὑπάρχουσιν ἐν ἀδιαλείπτῳ ἐνεργεῖα 2,000 μηχαναί, ἐπαρκοῦσιν εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν κατοίκων. Μικρὰν ἰδέαν τῆς ἀναγνωστικῆς διαθέσεως τῶν Ἀμερικανῶν παρέχουσιν οἱ ἐπόμενοι ἀριθμοί. Ἡ «Καλύβη τοῦ μπάριμπα Θωμά» (L'Uncle Tom's cabine) ἐπωλήθη εἰς 340,000 ἀντιτύπων, τὰ δὲ «Θαυμάσια τοῦ κόσμου» (Wonders of the Weld) εἰς 100,000. Τετραστία δὲ ἀληθῶς ἐξόδευσις γίνεται ἐν ταῖς ἠνωμέναις Πολιτείαις τῶν διδασκαλικῶν βιβλίων. Τῆς «Γεωγραφίας» τοῦ Mitchell πωλοῦνται ἀδιακόπως καθ' ἑκάστην 1000 ἀντίτυπα, ἐν διαστήματι δ' ἐνὸς μόνον ἔτους ἐπωλήθησαν τῆς «Σειρᾶς τῶν μαθηματικῶν» τοῦ Davies 300,000 ἀντιτύπων. Πάντα ὅμως τῶν ὑπερβαίνουσιν κατὰ τὴν κατανάλωσιν τὰ βιβλία τοῦ Noah Webster, ὧν ἀπίστευτος ἀληθῶς εἶνε ὁ ἀριθμὸς τῶν πωλούμενων ἀντιτύπων. Οὕτω ἐνὸς αὐτοῦ βιβλίου, τοῦ «Ἀναγνωσματορίου» (Elementary book spelling), ἐπωλήθησαν μέχρι τοῦδε 35 ἑκατομμύρια ἀντιτύπων, ἡ δὲ ἐτήσια πώλησις αὐτοῦ ἀνέρχεται εἰς 1 ἑκατομμύριον ἀντιτύπων!

Οὐδαμῶς πρέπει νὰ θεωρῇται ἐπουσιῶδες τὸ ζήτημα τοῦ καταμερισμοῦ τοῦ χρόνου εἰς τὰς ἐνασχολήσεις τῆς παιδικῆς ἡλικίας· ὡφελιμώτατον εἶνε νὰ γινώσκουσιν οἱ γονεῖς πόσας ὥρας εἶνε ἀνάγκη ν' ἀφιερῶσιν οἱ παῖδες αὐτῶν εἰς τὸν ὕπνον, πόσας εἰς τὴν σωμαστικὴν, τὴν ἐργασίαν, τὴν ἀνάπαυσιν.

Ὁ ἱατρὸς Friedlander κατήρτισε πίναντα δεικνύοντα πῶς πρέπει νὰ γίνεται ἡ διανομὴ τοῦ χρόνου εἰς τὰς ἐνασχολήσεις τῶν παιδῶν τῶν ἐχόντων ἡλικίαν 7—15 ἐτῶν καὶ ὕγιως διακειμένων. Ὁ πίνανξ ἐφαρμόζεται εἰς ἀμφότερα τὰ γένη, χρήσιμον δὲ θεωροῦμεν νὰ τὸν ἀναγράψωμεν ἐνταῦθα.

Ἡλικία.	Ἰγνους	Ἀσκήσεις.	Ἔργασ.	Ἀνάπαυσις.
7 ἐτ.	9 ὥρ.	9 ὥρ.	2 ὥρ.	4 ὥρ.
8	9	9	2	4
9	9	8	3	4
10	8	8	4	4
11	8	7	5	4
12	8	6	6	4
13	8	5	7	4
14	7	5	8	4
15	7	4	9	4

Γνωστὸν ὅτι ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ ἔθος τῆς διὰ τῶν ἐφημερίδων ἀνταποκρίσεως εἶνε λίαν διαδεδομένον. Πρὸ τινος νέου τις μίς καταλιποῦσα τὸν πατρικὸν οἶκον ἐγένετο ἄρκατος. Μετὰ ματαίας ἐρεῦνας ὁ πατήρ τῆς ἀπηλύθυνεν αὐτὴν διὰ τοῦ «Χρόνου» τὴν ἐπομένην παράκλησιν· «Ἐὰν ὀριστικῶς ἀπεφάσισας νὰ μὴ ἐπανέλθῃς πλέον πλησίον τῶν τῶν ἐπιθυμῶν γονέων σου, οἵτινες εἶνε ἔτοιμοι νὰ σοὶ ἀνοίξωσι τὰς ἀγκάλας των, σταῖλέ μας τοῦλάχιστον . . . τὸ κλειδί τοῦ δουλοπιοῦ ὅπου ἔχομεν τὰ γλυκὰ!»

Ἐν τῇ ἀγγλικῇ ἐφημερίδι Scotsman ὁ λόρδος Archibald Campbell δημοσιεύει ἀφήγησιν αἰ-

ματηρᾶς πάλης συμβάσης πρὸ τινων ἡμερῶν ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ μεταξὺ φαλαίνης τινὸς καὶ γιγαντίου ξιφίου. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἰχθύς, οὐτινος, ὡς γνωστὸν, τὸ ἄνω ῥύγχος προσεκτείνεται ὡς λεπτὴ ξίφους, συνάπτει ἐνίοτε πεισματῶδεις ἀγωνας πρὸς τὴν φαλαίναν καὶ τὴν καρχαρίαν, οὗς φρονεῖ διαπερῶν διὰ τοῦ φθοροῦ ὅπλου τοῦ.

Τὴν 7 Σεπτεμβρίου, κατὰ τὴν πέμπτην ὥραν μετὰ μεσημβρίας, γράφει ὁ λόρδος Campbell, ἐυρισκόμεν ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου «Peruvien», ὅπερ ἔπλεον ἐντεῦθεν τῆς Belle-Ile, μεταξὺ Labrador καὶ τῆς βορείας ἡκρας τῆς Νέας Γῆς, ἔχον ἐμπροσθεν καὶ ὀπισθεν ἐπιπλέοντας ὄγκους πάγων, ὅτε ὁ ὑποπλοίαρχος ἤλθε νὰ μοὶ εἴπῃ ὅτι εἶδε μέγαν ξιφίαν ἐκπηδήσαντα τοῦ ὕδατος εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς πρῶρας ἀπόστασιν.

Ἐστρέψαμεν ἀμέσως προσεκτικὰ τὰ βλέμματα πρὸς τὸ μέρος, ἐνθα εἶχε παρατηρήσει τὸν ἰχθύν, καὶ μετὰ τινὰ λεπτὰ παρέστημεν θεαταὶ φοβερᾶς πάλης μεταξὺ τοῦ ξιφίου καὶ μεγίστης φαλαίνης. Ἡ φαλαίνα προσβάλλομένη εἰς τὴν κοιλίαν ὑπὸ τῆς κοπερᾶς ῥομφαίας τοῦ ὕσον ἡγρίου τοσοῦτον καὶ εὐκινήτου ἀντιπάλου τῆς προσεπάθει πάσαι δυνάμει νὰ φθάσῃ εἰς τὸν πορθμὸν ἵνα ἀπαλλοτρίωσιν, ἀλλὰ μάτην. Ὁ ξιφίτης ἤτο κολοσσικὸς τὸ μέγεθος, ἐνέκειτο λυσσώδης κατὰ τῆς φαλαίνης, διπλασιάζων τὰς προσβολὰς του καὶ διατρύπων αὐτὴν διὰ τοῦ ἰσχυροῦ ῥύγχους του καὶ ὥστε μὴ θεωρῶν ἀρκούσας τὰς προσβολὰς ταύτας ὅπως καταβάλλῃ τὸν ἐχθρόν του, ἐξεπῆδα τῶν κυμάτων διὰ μεγάλων ἀλμάτων καὶ κατέπιπτεν ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ κήτους, τὰ ὅποια κατετίτρωσκε μανιωδῶς.

Ἐν τῇ φοβερᾷ ταύτῃ πάλῃ συνεδύαζετο κατὰ τινὰς στιγμὰς τὸ ἐξάσιον μετὰ τοῦ κωμικοῦ· οἱ ἐπιβάται πάντες καὶ τὸ πλήρωμα ἴσταντο ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ ἀτενῶς προσβλέποντες καὶ οἶονε γοητευμένοι ὑπὸ τῆς φοβερᾶς πάλης. Διεκρίνετο καλῶς τὸ ἐπίμνηες σῶμα τοῦ ξιφίου, χρώματος κυανομέλανος κατὰ τὰ νῶτα καὶ ὑποκάτω λευκοῦ ἀργυροειδοῦς. Τὰ διεσχισμένα αὐτοῦ ὦτα, οἱ μεγάλοι ὀφθαλμοὶ καὶ πρὸ πάντων τὸ ἀμφίστομον ὄπλον του ἐνεποιοῦν φοβερὰν ἐντύπωσιν.

Τέλος ἡ φαλαίνα, ἐξαντληθεῖσα ἐκ τῆς ἀπωλείας τοῦ αἵματος, ἐφάνη ὥστε ἀγωνισσά· κειμένη ὑπτία ἐπὶ τῶν ὑδάτων συνεταράχθη ἀκόμη βιαίως ὥστε ἐπιχειροῦσα ὑστάτην τινὰ ἀπόπειραν· ἀλλὰ μετὰ μικρὴν ὁ ἄνεμος καὶ τὰ ἀφρίζοντα κύματα παρέσυραν αὐτὴν ἐν μέσῳ καπνώδους ἀφροῦ· ὅτε δ' ἀπεμακρύνθη τῶν βλεμμάτων ἡμῶν, ἦλ' ἦτο ἡδὴ νεκρά. Ἐκ τοῦ πληρώματος ἡμῶν ναυτικοὶ ὑπὲρ τὰ τριάνοντα ἔτη διαπλέοντες τὸν Ἀτλαντικὸν διεκήρυξαν ὅτι οὐδέποτε πρότερον παρέστησαν θεαταὶ εἰς τόσῳ ἐξάσιον γεγονός.

Ἐν ταῖς γαλλικαῖς Βουλαῖς πολλὰι προτάσεις ἐγένοντο συνιστῶσαι διάφορα μέτρα πρὸς ἐ-

ξόντωσιν τῶν λύκων ἐν Γαλλίᾳ. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἡ Κυβέρνησις παρεδέχθη ἐσχάτως νομοσχέδιον, κατὰ τὸ ὁποῖον ἀμοιβαὶ ὀρίζονται διὰ πάντα, ὅστις ἤθελε φονεῦσαι ἐν τῶν σαρκοδόρων τούτων ζῶον. Αἱ ἀμοιβαὶ αὗται εἰσὶν 100 μὲν φράγκα διὰ τὸν φόνον λύκου ἢ λυκαίνης, 150 φράγκα διὰ τὸν φόνον λυκαίνης ἐγκύου, καὶ 40 φράγκα διὰ τοῦ λυκιθεῖς. Ὡς λυκιθεῖς θεωροῦνται οἱ ἔλκοντες βάρος ἑλαττον 8 χιλιογράμμων. Ἐὰν ὁ φονεὺς λύκου ἀποδείξῃ ὅτι τὸ φονεὺς ζῶον εἶχε προσβάλει ἄνθρωπον, τότε λαμβάνει διπλάσιαν ἀμοιβήν, ἥτοι φρ. 200. Κατὰ πιθανοὺς ὑπολογισμοὺς οἱ ἐν Γαλλίᾳ ὑπάρχοντες λύκοι εἶνε 4-5000, αἱ δὲ ὑπ' αὐτῶν προξενούμεναι ἐτησίως ζημίαι εἰς πρόβατα καὶ ἄλλα κτήνη υποτίθεται ὅτι ἀνέρχονται μέχρι 400,000 φράγκων. Τούτου ἕνεκα ἡ Κυβέρνησις ἐθεώρησεν ἀναγκασιότατον νὰ ἐξαλείψῃ τὰ σαρκοδόρα ταῦτα ζῶα εἴτε διὰ συστηματικῶν κυνηγεσιῶν ἐπὶ τούτῳ ὁργανισμῶν, εἴτε ἐνθαρρύνουσα δι' ἀμοιβῶν τοὺς κυνηγοὺς τῶν λύκων.

Ἐν τῷ Voltaire ἀναγινώσκουμεν, γράφει ὁ Αἰὼν, περιέργους λίαν πληροφορίας περὶ τῶν ἰδιωμάτων καὶ τῆς συμπεριφορᾶς ἐν συναναστροφαῖς ἐνίων τῶν ἐπιφανεστάτων συγγρόνων Γάλλων συγγραφέων. Ἡ συμπεριφορὰ, γράφει εἰς ἐπιφυλλιδιογράφος ἐν τῇ ἐγκρίτῳ παρισινῇ ἐφημερίδι, ἡ γλώσσα, αἱ ἀξιώσεις τῶν ἐκτὸς τοῦ σπουδαστηρίου αὐτῶν γνωστῶν συγγραφέων, ἐν ταῖς ἰδίαις αἰθούσαις ἢ ἐν ταῖς αἰθούσαις ἄλλων, παρέχουσιν ἀφορμὴν εἰς περιεργοτάτας μελέτας. Συνήθως οἱ συγγραφεῖς κρίνονται ἐκ τῶν προτέρων, ἐκ τῆς ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν ἐμφανιμένης εὐφυΐας, καίτοι δὲ ἡ μέθοδος αὕτη φαίνεται λογικωτάτη, σπανιότατα ὅμως εἶναι ἀλάθητος. Ὁλίγιστοι μόνον δεικνύουσιν ἐν συναναστροφαῖς ἦν καὶ ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτῶν εὐφυΐαν. Καὶ ἄλλος μὲν γράφει εὐχερῶς, ὁμιλεῖ δὲ μετὰ δυσκολίας· ἄλλως διηγῆται θαυμασιῶς διὰ τοῦ καλάμου, ἐν ᾧ ὁμιλῶν ἐμπερθεύει τὴν διήγησιν διὰ πλατυσμῶν καὶ περιπλοκῶν, ἐν τέλει ἀποβαίνων ἀκατανόητος· ἄλλος οὐδὲ κἂν γινώσκει νὰ ὁμιλῇ, εἶνε νευρικός, ταράσσεται, ἐν ᾧ πρὸ τοῦ μελανοδοχείου του καθίσταται ἀπόλυτος κύριος ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἰδεῶν του. Τέλος εὐάριθμοὶ τινες καὶ δυσχερῶς ὁμιλοῦσι καὶ δυσχερέστερον γράφουσι καὶ ὅμως οὗτοι εἰσὶν ἄνδρες ἔξοχοι. Τοιοῦτος ἦτο ὁ Ρουσσώ. Ἡ ποιικιλία τῶν τρόπων καὶ τῆς συμπεριφορᾶς τῶν λογίων ἐν ταῖς συναναστροφαῖς εἶνε, ὡς παρατηρήθη, μεγίστη, διότι σχεδὸν ἕκαστος κέκτηται τι τὸ ἰδιάζον. Ὁ Βαλζάκ, ὁ Εὐγένιος Σύνε, ὁ Ἀλέξανδρος Δυμά, ὁ Ἀλφρέδος δὲ Βινύ, ὁ Γολζάν, ὁ Μεριμέ, ὁ Σαρὶβ οὐδόλως ὁμοίαν ἀλλήλοις. Ἡδύνατό τις νὰ συγκρίνῃ μᾶλλον αὐτοὺς πρὸς πτηνὰ διάφορα εἰδῶν, διάφορον ἐχόντων ἀλλήλοις ἢ τε τὸ πτέρωμα ἢ τε τὴν φωνήν. Ὁ Ἀλέξανδρος Δυμά πατήρ ἦν ἐγκυκλοπαι-

δικὸς ὁμιλητής. Οὐδέποτε ἐφάνη ὑποδεέστερος τῆς γενικῆς προσδοκίας· ὅτε ἀφηγεῖτο τι, ἐνόμιζέ τις ὅτι ἤκουεν ἀναγινωσκόμενον παρὰ δοκιμωτάτου ἀναγνώστου βιβλίον ἐντυπον. Οὐδέποτε συνεχόντο αἱ ἀναμνήσεις αὐτοῦ, καὶ πάντοτε εὐρίσκε τὴν κατάλληλον φράσιν, εἴτε περὶ ἱστορικοῦ θέματος ὁμιλεῖ, εἴτε περὶ φιλολογικοῦ ἢ γεωγραφικοῦ. Ἐδύνατο ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους νὰ διηγῆται ἀπροσκόπως τὴν ὑπόθεσιν δράματός τινος, ἐνίοτε μετὰ τοῦ διαλόγου ἔτι. Ἐν γένει ἡ διήγησις του ἦν πάντοτε μελιρροῦς· ἀλλὰ μόλις ἐπαύετο ὁμιλῶν καὶ οὐδόλως προσεῖχεν οὐδ' ἐνδιεφέρετο πλέον εἰς τὰ παρὰ τῶν ἄλλων λεγόμενα.

Μεταξὺ τῶν σημερινῶν συγγραφέων πλεονάζουσιν οἱ ἀφρόνους μὲν λέγοντες εὐφυολογίας, ἀνίκανοι ὅμως σχεδὸν νὰ τηρήσωσι συνεχῆ συνδιάλεξιν. Ὁ Δυμά υἱὸς, καίπερ πνευματωδέστατος, ἀμοιρεῖ ὅμως τῶν προσόντων δοκίμου λεσχηνευτοῦ. Ἐπειδὴ δὲν ἐσύχναζεν εἰς αἰθούσας καὶ συναναστροφὰς ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας, μετέχουσιν οἱ τρόποι αὐτοῦ σκαιότητος, παραλυσίης τὰ ἄλλα πλεονεκτήματά του. Ἡλιστά εὐστοχος ὁτάκις μετὰ κυριῶν συνδιαλέγεται, λαμβάνει πολλάκις μαθήματα παρὰ κυριῶν, αἵτινες βεβαίως εἰσὶν ἀνικανώταται καὶ μίαν σκηνὴν τῆς Diane de Lys ἢ τῆς Dame aux Perles νὰ γράψωσιν, ἀλλ' αἵτινες ἀφ' ἑτέρου ἄριστα ἐπίστανται τὰς ἐξῆς τῶν σαλορίων, καὶ γινώσκουσι κατὰ βάθος νὰ διαπρέπωσιν ἐν αὐτοῖς ὡς πνευματώδεις· τοιαῦται ἦνται παροξύνουσι σφόδρα τὸν Δυμά, ὅστις ἀπέρχεται τῶν συναναστροφῶν, καταρώμενος καὶ τὴν κοινωνίαν καὶ τοὺς διέποντας αὐτὴν νόμους.

Ὁ Ἀρσένιος Houssaye διηγῆται ἐπιχαρίτως, μετὰ γλαφυρότητος ἅμα καὶ πρωτοτυπίας. Ὁ διάσημος δραματικὸς Αἰμύλιος Augier εἶνε νευρικός, ὁξὺς καὶ ἀσμένως ἐνίοτε ἀριστοφάνειος· αἱ κινήσεις του εἰσὶν ἐλευθεροί, ὁ δὲ γέλως μεταδοτικός. Ἐτερος ἐγκριτος δραματικὸς, ὁ Σαρδου εἶνε εὐφραδής· ὑπὲρ τὸ δέον μάλιστα. Ἀδύνατον νὰ συνομιλήσῃ τις μετ' αὐτοῦ. Εἰς ὀλίγας λέξεις ἀπαντᾷ δι' ὁμιλίας ἐκτενοῦς περὶ οἰουδῆποτε θέματος ἢ προσώπου, μετ' εὐχερείας θαυμαστῆς, ἀναμνησκούσης τὸν πατέρα Ἀλέξανδρον Δυμά ἢ τὸν Τιερ, τὸν ὀνομαστὸν διὰ τοὺς μακροὺς αὐτοῦ μονολόγους.

Ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ, διεξοδικὸς ἐπίσης τοὺς λόγους, διαλέγεται ἀριστα καὶ ἀρεσκέται ὁμιλῶν. Ἡ λέξις αὐτοῦ εἶνε πλουσία, ἀφειδής, πολυμάθειαν ἐμφανίσουσα, ἀλλὰ καὶ μεστὴ ἀντιθέσεων, καὶ ἐπιτετηδευμένη, καίτοι ὁ λέγων πειράται νὰ φανῇ ἀπλοῦς. Ἐσπέραν τινὰ, καθ' ὃν χρόνον ἦν οἰκειότατος τῷ βασιλεῖ Λουδοβίκῳ Φιλίππῳ, ὁ μονάρχης ἐκείνος, ὅστις ἐπίσης ἠρέσκετο νὰ ὁμιλῇ διὰ μακρῶν, καὶ ὁ ποιητὴς συνδιελέγοντο ὁμοῦ· ἡ ὥρα ἔλαθεν αὐτοὺς παρελθούσα, οἱ δὲ θεράποντες τῶν ἀνακτόρων, νομίσαντες ὅτι οἱ πάντες κα-

τεκλιθήσαν έσθεςαν τὰ φῶτα, καὶ ἀπῆλθον εἰς τὰ ἴδια. "Οτε δ' Οὐγκὼ ἠγέρθη ὅπως ἀναχωρήσῃ, ἠναγκάσθη δ' βασιλεὺς αὐτὸς λαβὼν λυχνίαν νὰ τῷ φωτίσῃ εἰς τὴν κλίσμακα. Οὐδεὶς βεβαίως θάρνηθη ὅτι μαρτυρεῖ τοῦτο ἐξαιρετικὴν εὐδοκίμῃσιν ἐν τῇ τέχνῃ τῆς λεσχηνείας. "Ισως ὅμως δ' ἐνδοξος ποιητὴς ὥφειλε τοῦτο πρὸ πάντων εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἀξιώματος, τοῦ διδάσκοντος ὅτι εὐδοκίμει ἐν τῇ συνδιαλέξει οὐχὶ πάντοτε δ' λέγων τὰ ἄριστα, ἀλλ' ὁ ἐπιστάμενος νὰ καταδεικνύῃ τὸ εὐφρὲς τῶν λόγων τῶν ἄλλων.

Ἐν Ἀγγλίᾳ πρόκειται νὰ γείνωσι δεκάτ' αἱ γραμματῶσῃα ὡς τρέχον νόμισμα εἰς τὰ Ταμιευτήρια (Caisse d'épargne) διὰ ποσὰ μικρότερα ἐνὸς σελινίου. Τὸν νεωτερισμὸν τοῦτον ἀπεφάσισε νὰ δοκιμάσῃ ἡ γενικὴ διεύθυνσις τῶν ταχυδρομείων, ὅπως διευκολύνῃ τὴν ἀποταμίευσιν εἰς τοὺς πτωχοὺς ἐκείνους, οἵτινες δὲν δύνανται νὰ οἰκονομήσωσιν ἢ ἀνὰ ἐν πέννυ μικρὸν κατὰ μικρόν. Μετὰ τὰ πέννυ ταῦτα ἀγοράζων τις γραμματόσημα θέτει αὐτὰ ἐντὸς πλασίου ἐπὶ τούτῳ κατεσκευασμένου, ὅπερ παρὰχωρεῖ τὸ Ταχυδρομεῖον, καὶ τὸ ὁποῖον ἅμα πληρωθῇ διὰ δώδεκα γραμματοσήμων δύναται νὰ φέρῃ καὶ ἀποθέτῃ ὁ κάτοχος εἰς οἰονδήποτε Ταμιευτήριον ταχυδρομικὸν τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας, οὗτινος ὁ διευθυντὴς τὸ δέχεται εἴτε ὡς πρώτην καταβολὴν ἀρχομένης ἀποταμιεύσεως, εἴτε ὡς νέαν καταβολὴν, ἐὰν δ' καταθέτης ἔχει ἤδη ἀνοίξει λογαριασμὸν. Ἀλλὰ τὰ γραμματόσημα, ἅτινα οὕτως ἀποτελοῦσι ποσὸν τοῦλάχιστον ἐνὸς σελινίου, δὲν πρέπει νὰ εἶνε οὐδαμῶς βεβλαμμένα, ἐπὶ ποινῇ τοῦ νὰ μὴ γείνωσι δεκάτ' ὑπὸ τοῦ Ταμιευτηρίου.

Ἐν Ἀγγλίᾳ ἐν Παρίσι καὶ καταστήματα, ἐν οἷς πωλοῦνται πλήρεις ἱματισμοὶ πλαγγῶνων (κουκλῶν) οἰονδήποτε μεγέθους, ἀπαράλλακτα ὡς πωλοῦνται καὶ τὰ ἔτοιμα παιδικὰ ἐνδύματα. Τὰ καταστήματα ταῦτα διακρίνονται διὰ τὸν πλοῦτον αὐτῶν καὶ τὴν πολυτέλειαν τῶν ἐμπορευμάτων των, ἐν ἐνὶ δ' αὐτῶν συνέπεσε νὰ ἴδῃ τις ἐσθῆτα πλαγγῶνος *νύμφης*, τόσα ἔχουσιν περικοσμήματα τριχάπτων, ὥστε ἐξήτουν δι' αὐτὴν ἀντίτιμον 1,200 φράγκων.

Οὐδὲν, οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον τοῦ γυναικείου κόσμου ἐλλείπει ἀπὸ τὰ πολυδάπανα ταῦτα ἀθύρματα. Ἐπάρχουσι δι' αὐτὰ ἱματιοθῆκαι πλήρεις ἀσπρорρούχων, ἀλεξίβροχα τιμώμενα 20 φράγκων, πίλοι 60 φράγκων! Πλαγγῶν μὴ ἔχουσα πλούσιον ὄλον τῆς τὸ τοικοκυρτὸ θεωρεῖται ὡς εἰς πολὺ ταπεινὴν τάξιν ἀνήκουσα! Πωλοῦνται δὲ τὰ ἀθύρματα ταῦτα ἢ ἔτοιμα ἢ ἐπὶ παραγγελίᾳ καὶ ὅ ἐπιθυμεῖ τις μέγεθος καὶ συρμὸν τῆς ἐνδυμασίας!

Ἐκ τῶν σαρκωδῶρων θηρίων ἡ ὕαινα, ἰσχυροτέρα καὶ μᾶλλον τοῦ λύκου αἰμοχαρὴς, οὐδαμῶς φοβεῖται, καίτοι ζῶσα κυρίως ἐκ πτωμάτων, νὰ προσβάλῃ τὸν ἄνθρωπον, ὅπως τὸν σπαράξῃ.

Ἐν Ἀφρικῇ πολλάκις θραύει τὰς θύρας τῶν ποιμνοστασίων ὅπως ἐφορμήσῃ κατὰ ποιμνίων καὶ ποιμένων οὐ μόνον ἐν νυκτὶ, ἀλλὰ καὶ ἐν μέσῃ ἡμέρᾳ.

Ἐσχάτως δὲ ἐν τῇ πόλει Richmond τῆς Βιργινίας συνέβη φοβερὴν γεγενῆς μαρτυροῦν τὸ αἰμοχαρὲς τοῦ θηρίου τούτου. Ἐν τινὶ ἱπποδρομίᾳ δαμαστῆς θελήσας νὰ δειχθῇ εἰς τὸ κοινὸν ἐντὸς τοῦ κλωβοῦ ὕαινων, ἠρπάγῃ ὑπὸ τῶν θηρίων καὶ κατεσπαράχῃ ὑπ' αὐτῶν ἐμμανῶν γενομένων. Ὁ δαμαστής, ἐνόματι Drayton, ἀνὴρ βωμολαεώτατος, μόνον ὄργανον πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτοῦ κατὰ δώδεκα ὕαινων εἶχε τὸ μαστίγιόν του. Ἐβρίθθησαν δὲ αἱ ὕαιναι κατ' αὐτοῦ καὶ ἦν στιγμὴν εἶχεν ἐστραμμένα τὰ νῶτα πρὸς τὰ θηρία καὶ ἐθώρει τὸ κοινόν.

Οἱ θεαταὶ πάντες ἀφῆκαν κραυγὴν φρίκης ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ δυστυχοῦς δαμαστοῦ ἀνατρεπομένου ἐν τῷ κλωβῷ καὶ σπαρασσομένου ὑπὸ τῶν ὀνύχων καὶ τῶν ὀδόντων τῶν θηρίων, καὶ ὧν ἡγωνίζετο ἀπεγνωσμένως, προσπαθὼν νὰ διατηρήσῃ ἐτι τὴν φωνὴν ἐπιτακτικὴν, ὅπως ἀπομακρύνῃ αὐτὰ καὶ σῶσῃ τὴν ζωὴν του. Ἀλλ' αἱ ὕαιναι μανιώδεις γινόμεναι εἰς τὴν θέαν τοῦ αἵματος, οὐδαμῶς παρητοῦντο τοῦ θύματος, ὅτε δὲ οἱ φύλακες φέροντες σιδηρὰς πεφυκακτωμένας ῥάβδους κατῴρωσαν νὰ τὰς ἀπομακρύνωσιν, ὁ δυστυχὴς Drayton ἐξέπνευεν· αἱ σάρκες αὐτοῦ ἦσαν διεσπαργμέναι καὶ καταβεβρωμέναι μέχρις ὀστέων.

Κατὰ τὴν στατιστικὴν τῶν Behm et Wagner ἐν ἔτει 1877 ἡ Γερμανία εἶχε πληθυσμὸν 43,943,000, ἡ Αὐστρουγγαρία ἐν ἔτει 1879 38,000,000, ἡ Μεγάλη Βρετανία καὶ Ἰρλανδία 34,500,000, ἡ Γαλλία τῷ 1876 36,900,000, ἡ εὐρωπαϊκὴ Τουρκία 8,860,000, ἡ Ρωσία 87,900,000.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Κίνας ἀνέρχεται εἰς 434,600,000, ὁ δὲ τῆς Ἰαπωνίας κατὰ τὴν ἐπίσημον ἀπογραφὴν τοῦ 1878 εἰς 34,300,000. Αἱ ἐν Ἀσίᾳ ἀγγλικαὶ κτήσεις περιέχουσι πληθυσμὸν 240,200,000.

Εἰς ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ.

ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΚΑΘ' ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Ὁ κ. P. Guyot ἐν τῇ «Ἐπιστημονικῇ ἀνταποκρίσει» ἀναγράφει μέσον τι, δι' οὗ δυνάμεθα νὰ γνωρίσωμεν τὸ καλὸν γάλα. Τὸ μέσον τοῦτο εἶναι ν' ἀναμιγνύωμεν τὸ γάλα μετὰ κόπρου γύψου ὥστε νὰ σχηματίζεται μίγμα ἀρκούντως πυκνόν. Ἐὰν τὸ γάλα εἶναι καθαρὸν, θὰ παρέλθῃσι δέκα ὥραι περίπου μέχρις οὗ τὸ μίγμα σκληρυνθῇ· ἐὰν περιέχῃ ὕδωρ πολὺ, θὰ παρέλθῃ ὀλιγώτερος χρόνος, κατὰ τοσοῦτον δ' ὀλιγώτερος ὡς περιεσσότερον εἶναι τὸ ὕδωρ. Κατὰ τὰς γενομένας δοκιμὰς εἰς 40 λεπτά τῆς ὥρας ἀποσκληρύνεται μίγμα, ὅπερ περιέχει 75 τοῖς 100 ὕδωρ.